

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Športno treniranje
Fitnes

KOPRSKI VESLAŠKI KLUB LIBERTAS

DIPLOMSKO DELO

MENTOR

doc. dr. Tomaž Pavlin

RECENZENT

izr. prof. dr. Damir Karpljuk

KONZULTANT

asist. Simon Ličen

AVTOR DELA

Primož Pavšič

Ljubljana, 2011

ZAHVALA

vsem, ki so mi kadar koli in kakor koli pomagali, mi stali ob strani, ko je to bilo potrebno, me spodbujali, me razumeli!

Ključne besede: *zgodovina, veslanje, veslaški klubi, Koper, Libertas.*

KOPRSKI VESLAŠKI KLUB LIBERTAS

Primož Pavšič

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2010

Športno treniranje, Fitnes

št. strani: 67 št. slik: 16 št. virov: 37

IZVLEČEK

Pričujoče diplomsko delo je kronološki pregled zgodovine prvega veslaškega kluba v Kopru – Libertasa. V obdobju od ustanovitve kluba leta 1888 in prvih udeležb ter uspehov na regionalnih regatah in pozneje na tistih mednarodnih, vojne in povojnega obujanja tradicionalne veslaške dejavnosti, srebra na olimpijskih igrah do žalostne selitve v sosednji Trst leta 1947. Obdobje, ki sta ga zaznamovali 1. in 2. svetovna vojna in pogosto menjavanje državne oblasti na tem narodno precej mešanem območju, vsekakor ni bilo naklonjeno Libertasovcem, ki nikoli niso skrivali njihove močne italijanske nacionalne pripadnosti. Njihova večna želja, da bi lahko svobodno in normalno delovali in tekmovali pod italijansko zastavo, se je prelevila v boj za obstanek in pozneje z izselitvijo iz njihovega rodnega kraja.

Delovanje društva je bilo močno vpeto v športno, družabno in kulturno življenje Koprčanov. Športne in družabne prireditve so bile vselej množično obiskane. Dodatno priljubljenost pa so društvu dvigali ugledni meščani. Klub, ki je bil ustanovljen na željo mladih po veslaški dejavnosti, je pozneje svoje delovanje razširil še na plavalno, jadrarno, nogometno sekcijo in sekcijo za vaterpolo.

Z ustanovitvijo izolskega veslaškega kluba Pullino se je v dvajsetih letih prejšnjega stoletja začelo živahno rivalstvo med izolskimi in koprskimi veslači, ki je svoj vrhunec doseglo na kvalifikacijskih regatah za nastop na OI leta 1932 in se pozneje nadaljevalo na tistih regionalnih napetih dvobojih, ki so se končali enkrat v prid ene, drugič v prid druge posadke. Rivalstvo je kmalu prešlo tudi na druga področja, tako športna kot tudi nešportna.

Key words: *history, rowing, rowing clubs, Koper, Libertas.*

ROWING CLUB LIBERTAS

Primož Pavšič

University of Ljubljana, Faculty of sport, 2010

Sports training, Fitness

nr. of pages: 67 nr. of pictures: 16 nr. of sources: 37

ABSTRACT

This work represents a chronological review of the history of the first rowing club in Koper – Libertas. It encompasses the period since establishment in 1888 including the first regattas of club members – both regional as well as international ones, the war period and the rebuilding of the rowing tradition in the post-war years, the silver medal at the Olympic Games and finally the move to the neighboring Trieste in 1947. The period of the First and Second World War had been characterized by frequent changes in the local authorities in Koper while the whole region had long been ethnically mixed; the time and place had been therefore been hard for Libertas' members who had always openly sympathized with the Italian ethnical population. Libertas members who strived to operate and compete in regattas independently and under Italian flag finally decided to move from their home in Koper.

The club had a strong sport, social and cultural influence on the lives of the citizens of Koper. The sports and social events of Libertas had been widely attended. Libertas also enjoyed support from many respectable citizens of Koper. The club, founded to meet the wishes of the young citizens for rowing activity, gradually expanded its activities and included also a swimming, sailing, football and water polo section.

The rowing club Pullino, domiciled in the neighboring city of Izola, brought a vivid competition between the club members at the beginning of the previous century. The rivalry peaked at the 1932 Olympic Games qualifications and continued on regional regattas. The competitive atmosphere between the clubs meant not only interesting rowing regattas but also influenced other fields, both sport and non-sport related.

KAZALO

UVOD	7
USTANOVITEV KLUBA	9
PRVI VESLAŠKI REGATI V KOPRSKEM ZALIVU	15
BARUFFANTI	23
1. SVETOVNA VOJNA IN PONOVDNA OŽIVITEV KLUBSKE DEJAVNOSTI	30
OLIMPIJSKE IGRE LOS ANGELES	39
NOVA GENERACIJA	47
TEŽKO POVOJNO OBDOBJE IN SELITEV V TRST	55
ZAKLJUČEK	59
VIRI	65

UVOD

Nekaj o zgodovini veslaške dejavnosti severnega Jadrana do leta 1888

Koper, nekdanj nizek skalnati otok, naj bi prvi naselili že Rimljani. Skozi stoletja je mesto obdajalo morje. Takšno okolje je vplivalo na značaj, kulturo in način življenja njegovih prebivalcev, ki so si vsakdanji kruh služili predvsem kot ribiči, solinarji, pomorci itd. Morje pa Koprčanom ni predstavljalo le vira preživetja, saj so bile z njim povezane tudi njihove prostčasne dejavnosti. Že zelo zgodaj se na tem delu severnega Jadrana razvijeta dve športni dejavnosti: jadranje in veslanje. Predvsem slednje se zaradi finančno lažje dostopnosti hitro razširi.

Dodaten zagon veslanju predstavljata bližina Benetk in pozneje Trsta. Prav v Benetkah naj bi se odvijalo prvo zapisano veslaško tekmovanje leta 1315; »la Gran regatta« (od tod naj bi tudi izvirala beseda regata). V tem obdobju pa vse do konca 18. stoletja je Koper namreč sodil pod Beneško republiko. Ti so v istrsko mesto prenašali svojo kulturo in običaje: viteške tekme, karnevale, sejme ... in regate (Žitko, S., Simič, S., 1999). Prvi zabeležen veslaški dogodek se je v Kopru odvil 29. junija 1754. Posadke šestercev iz Kopra, Izole, Milj in Pirana so se med seboj pomerile v dveh kategorijah: moški in ženske. V obeh posadkah so zmagali Koprčani (Zanetti Lorenzetti A., 2002). Temu redkemu dogodku je bilo priča številno gledalstvo. Samo iz Trsta naj bi jih prišlo okoli 3.000. Regata je presešla vsa pričakovanja in nekateri beneški plemiči naj bi z zavidanjem spremljali dogodek (Cherini A., Valenti P., 2004). Tedanje regate so se prirejale v čast pomembnih političnih gostov. Kako so bili Koprčani povezani z morjem, priča tudi poročilo koprskega podesta iz leta 1579, v katerem naj bi pisalo: »tisti revni narod, kljub temu ima vsak svojo barkico« (Cherini A., Valenti P., 2004).

V začetku 19. stoletja je s propadom Beneške republike Koper prešel pod Avstro-Ogrsko. Sosednji Trst je bil tedaj proglašen kot svobodno pristanišče, sedež avstrijskega pomorja, ter v silovitom ekonomskem in kulturnem vzponu tudi na športno-rekreativnem področju. Prvi tamkajšnji veslaški klub je ustanovilo pet Hamburžanov leta 1844. Društvo je bilo poimenovano po istoimenskem veslaškem klubu v Hamburgu – Hamburger ruder club. Nasploh so bili prvi veslaški klubi na tržaškem večinoma nemški. V začetku druge polovice 19. stoletja se v Trstu ustanovijo številni klubi, med katerimi jih je nekaj z zelo kratko življenjsko dobo. Leta 1864 ustanovijo Turner-ruder-verein eintracht, ki je bil prvi poizkus povezovanja tržaških veslaških društev in organizacije regat ter drugih skupnih dejavnosti. Zveza je trajala le nekaj mesecev zaradi trenj med italijanskimi in nemško-govorečimi veslači. Italijani se namreč niso želeli podrežati nemški hegemoniji. Kljub temu je od tega leta vseeno prišlo do posameznih klubskih povezovanj in s tem manjših regat. Več sreče je pozneje, leta 1884, imela Societa delle regate (Federation d'Aviron Adriatique), in sicer prvi uspeli poizkus veslaške zveze, ki je pokrivala področje tedanje Julijske krajine in Dalmacije. V tem obdobju tržaški veslači dobijo tudi prvi priročnik v italijanskem jeziku z opisom tehnike veslanja, načeli vadbe in prehrabnimi nasveti. Delo Giovannija Depaula je bilo dejansko le prepis oziroma prevod Silbererjeve knjige Rudersport (Caroli A., 1997).

Vse to dogajanje in bližina Trsta je vplivalo tudi na razvoj športa v Kopru. Iz zapisov je razvidno, da se je skupina Koprčanov z veslaško dejavnostjo ukvarjala že vse od začetka druge polovice 19. stoletja (I cent'anni dell circolo canottieri Libertas di Capodistria, 1988). Poleg veslanja se v Kopru v tem obdobju pojavi še kolesarjenje z uspešnima A. Almerigogno in A. Depangherjem. Predvsem slednji je konec osemdesetih let 19. stoletja dosegel nekaj odličnih rezultatov na regijskem nivoju, in uvedel jadrnanje, ki pa je bilo v domeni posameznih bogatih meščanov. Vendar pa so se v tem obdobju športno udeleževali le posamezniki ali manjše skupine, ki niso bile formalno organizirane.

Prvo športno društvo so Koprčani dočakali leta 1888. Šlo je za veslaški klub Libertas, najstarejše športno društvo v mestu, ki je kmalu po ustanovitvi postalo najbolj obiskan center, tako športni kot tudi družbeni (Cherini A., Parovel D., 2001). V poznejših letih pa si je s številnimi uspehi na regatnih poljih pridobilo tudi mednarodni sloves. »Ko je pred stotimi leti skupina Koprčanov ustanovila veslaško društvo Libertas, je dobro vedela, da je s tem dejanjem izzvala avstrijsko oblast, vendar pa je prezrla dejstvo, da je s tem začela pisati prvo poglavje zgodbe, bogate razburljivih epizod in dramatičnih dogodkov« (Felluga E., 1988).

V pričujočem diplomskem delu sem se osredotočil na delovanje kluba v času od njegove ustanovitve leta 1888 do leta 1947, ko se je ta izselil v Trst. Že pri iskanju virov sem prišel do spoznanja, da je tema v Sloveniji še povsem neraziskana. Edini vir v slovenskem jeziku, ki pa se teme le »dotakne«, je zbornik koprskega veslaškega kluba Nautilus Koper, izdan leta 2003. Pri pisanju sem se tako posluževal skoraj izključno literature v italijanskem jeziku. Večino informacij sem pridobil v tržaškem državnem arhivu (Archivio di stato di Trieste) s pregledom istrskih in tržaških časopisov v omenjenem obdobju. V veliko pomoč so mi bili tudi Libertasovi zborniki. Prvi in tudi najobsežnejši, iz leta 1958, nazorno opisuje delovanje kluba skozi čas. Drugi, izdan ob 100. obletnici delovanja društva, ki je bolj ali manj le povzetek prvega, ter tretji in zadnji, ki je izšel kot priloga revije La sveglia leta 2001 in razkriva še nekaj podrobnosti o tem koprskem združenju. V poštev so prišle še nekatere druge zgodovinske in kronološke monografije, ki Libertas omenjajo ali pojasnjujejo zgodovinske okoliščine, v katerih je ta deloval. Zanimivo pri tem je, da se večina navedene literature, in za koprsko zgodovino (športa) tudi precej pomembne, dobi le v tržaških knjižnicah in arhivih.

USTANOVITEV KLUBA

Začetki tekmovalne dejavnosti

Koprski veslaški klub Libertas je bil ustanovljen leta 1888. Na pobudo koprške mladine, ki si je močno prizadevala za ustanovitev društva, so se 8. aprila zbrali nekateri krajanji in izvolili 7-članski odbor, katerega naloga je bila, da ta cilj uresniči. Stvari pa niso potekale tako gladko, kot so sami pričakovali. Tedanja avstro-ogrska oblast je v društvu zaslutila leglo liberalnih idej in iredentizma. V oči je zbadalo predvsem prvotno predlagano ime kluba – »Venezia Giulia«. Zato so ga tudi zavrnilo z utemeljitvijo, da ni v skladu z zakonom. Inicijativni odbor je sicer imel še možnost, da se na to odločitev pritoži, vendar so se zavedali, da pri tem nimajo veliko možnosti za uspeh. Zato so se rajši odločili za krajšo pot in predlagali novo ime – Club Canottieri Libertas (La provincia dell'Istria, 16. april 1888, v 70 anni di vita, 1958).

Teden pozneje, 7. junija 1888, je poreški časnik L'Istria, poročal o tržaški veslaški regati in pri tem omenil: »Glede na to, da so takšna tekmovanja zelo plemenita, si želimo, da bi se vsa mladina z naše obale zanimala za to dejavnost. Poreč je imel to čast, da je prvi ustanovil veslaški klub. Potem sta prišla druga dva iz Pirana in Pulja. Zakaj jim ne bi sledila vsaj še Koper in Rovinj? Na naslednji regati si želimo videti mlade tudi iz slednjih krajev.«

Novo predlagano ime kluba so oblasti tokrat sprejele. Koprski veslaški klub Libertas je bil 26. junija 1888 registriran v Trstu. Veselo novico so v časniku L'Istria (21. junij 1888) sporočili takole: »Z veseljem sporočamo, da se je v Kopru ustanovil nov pomorski klub z imenom Libertas. Izvoljeni so bili: kot predsednik advokat F. Bennati; podpredsednik Nicolo' Belli; kot tajnik Francesco Almerigotti, kot blagajnik Antonio Cobol, kot direktor Guido Zetto.«

Novo vodstvo kluba so predstavljali ugledni meščani. Tako je bil takratni predsednik društva advokat Felice Bennati, eden najbolj vplivnih predstavnikov istrskega liberalnega gibanja, poslanec v dunajskem parlamentu in pozneje senator italijanske Kraljevine. Podpredsednik in blagajnik kluba, Belli in Almerigotti, pa sta bila iz zelo uglednih koprskih družin. Pozneje so se društvu, predvsem v vodstvu, pridružili drugi vplivni meščani iz družin Manzini, Derin, Parovel, Almerigogna, Depangher itn., ki so društvu dvigali ugled in priljubljenost, vsem pa je bila skupna velika narodna zavest in ljubezen do italijanske domovine (70 anni di vita, 1958).

Društvo je bilo že od samega začetka priljubljeno središče, v katerem se je zbiral širok krog meščanov. Kot je zapisal Cherini v svojem zborniku ob 113. obletnici kluba, je bil Libertas najbolj obiskan in ugleden športni in družabni center v mestu. Prostor za druženje, ki je bil odprt vsem, brez izjem, kjer so se lahko vsi srečevali in se spoznavali. »V njem so se zbirali občani različnih socialnih statusov, ugleda in starosti. Ribiči, kmetje in delavci, obrtniki in intelektualci, ki so v klubu oziroma v njegovi aktivnosti presegali različnosti in v ospredje postavljali resnost, zagnanost in zanesljivost in ljubezen do športa« (Prodan, Gortan, Grča in Dariš-Pupis, 2003).

Prvi klubski čoln, ki so ga Libertasovi veslači dobili »v roke«, so poimenovali Dogali. Imel je šest nepremičnih sedežev in je bil delo Giuseppeja Zamarina (70 anni di vita, 1958). S takšnim, sicer skromnim začetkom, so lahko člani kluba začeli s svojo športno dejavnostjo.

Že naslednje leto so se Koprčani s svojim Dogalijem udeležili prve veslaške regate, in sicer v Trstu. O njihovem uspešnem nastopu je poročala tudi L'Istria (22. julij 1889): »V kategoriji s šestimi veslači so se prvič pojavili tudi Koprčani. Pomerili so se s petimi posadkami iz Trsta – in zmagali. Bil je to zelo lep začetek za mlade Koprčane.«

Libertas je že od samega začetka svojega delovanja sodeloval z ostalimi istrskimi in tržaškimi veslaškimi društvi. Njihovi dobri medsebojni odnosi so se pokazali tudi septembra 1889 na srečanju istrskih veslačev v Poreču.

»Prejšnjo nedeljo, od 8. ure zjutraj, so tri posadke kluba Adriaco krožile po pristanišču v prazničnem in veselem vzdušju. Naši veslači so čakali na kolege iz drugih priobalnih mest za skupno srečanje. Prvi so v Poreč prispeli veslači iz Pulja z njihovim osmercem Epulum. Za njimi so priveslali še Pirančani z Zianijem in Koprčani z njihovim Dogalijem.« S temi stavki je poreški časnik L'Istria (14. september 1889) opisal začetek enodnevnega druženja istrskih veslačev. Po sprejemu so domačini peljali njihove kolege na obisk mesta, kjer so si ogledali nekaj tamkajšnjih znamenitosti. Popoldne se je veselo druženje nadaljevalo na kosilu. Tam je udeležence najprej nagovoril predsednik kluba Adriaco, gospod B. March. Polesini. Sledili so mu predsednik Pietas Julie, gospod Martinolich, predsednik kluba Salvore, gospod Fragiaco, ter dr. Bennati, predsednik Libertasa, vsi deležni bučnega aplavza. Med druženjem sta prispela tudi dva telegrama, eden od piranskega župana in drugi od koprške mladine; tudi slednji deležni bučnega aplavza in vzklikov »Evviva Pirano!«, »Evviva Capodistria!«.¹ Srečanja se je udeležil tudi poreški župan Sbisa'. S svojo prisotnostjo je želel izkazati čast veslačem in jih opogumiti, da bi se še naprej ukvarjali z veslaško dejavnostjo. Obenem pa je izrazil željo, da bi se podobna srečanja v prihodnje ponovila, enkrat tu, drugič tam, z namenom, da bi se istrska mladina spoznavala in ohranjala dobre medsebojne odnose. Sledilo je skupno slikanje, srečanje pa se je končalo z večerjo. Veslači Pulja in Rovinja so se domov vrnili še isto noč, Pirančani in Koprčani pa naslednje jutro, z željo, da bi se s Porečani čim prej spet videli.

Uspeh z zadnje tržaške regate je vodstvo kluba prepričalo v nabavo novega čolna. En čoln je bil v klubu namreč premalo. Konstrukcijo novega plovila so zaupali domačinu Predonzaniju, ki je svojo nalogo več kot odlično opravil. Novi čoln s premičnimi sedeži je bil dokončan pomladi 1890. Njegova izdelava je popolnoma uspela in Predonzani je bil tako deležen številnih pohval s strani vodstva kluba in ostalih članov. Nova pridobitev naj bi klub stala 10 tedanjih fiorinov, ki so jih dobili z najemom kredita z dobo odplačevanja štirih let brez obresti. V tem času so v društvu uredili tudi slačilnico (L'Istria, 24. maj 1890).

---

¹ »Hura Piran!«, »Hura Koper!«

Kljub novemu čolnu pa se koprski veslači tega leta niso udeležili tržaške regate in kot je napovedal častnik L'Istria (5. julij 1890): »Žalostno sporočamo: medtem ko so na lanski isti regati sodelovali kar štirje istrski klubi, torej koprski Libertas, piranski Salvore, poreški Adriaco in puljski Pietas Julia, se bodo letos regate udeležili le piranski veslači.«

Tega leta je bil klub prisiljen iskati nov prostor za vodstvo kluba. Iz dotedanje lokacije so morali oditi zaradi smrti gospoda Rietera. V njegovih prostorih so namreč imeli urejeno pisarno. Društvo se je tako znašlo v veliki zadregi. Na pomoč jim je priskočil Tržačan Vidacovich, ki jim je brezplačno odstopil svoj prostor v klubske namene (L'Istria, 16. avgust 1890).

Meseca avgusta so se člani Libertasa sestali, da bi izvolili novo vodstvo, ki je tokrat ostalo nespremenjeno, le Antonia Cobola je zamenjal novi blagajnik. Finančna bilanca tistega leta je bila pozitivna (60 fiorinov), tudi v zahvalo skupine žensk, ki so prostovoljno zbirale prispevke za društvo in v zelo kratkem času zbrale dvakrat večjo vsoto, kot jo je načrtovalo vodstvo kluba (L'Istria, 16. avgust 1890).

Koprski veslači so se leta 1891, po lanskoletnem premoru, ponovno udeležili barkovljanske regate v Trstu kot edini predstavniki istrskih veslaških klubov. Očitno dobro pripravljeni so tudi tokrat zmagali (L'Istria, 4. julij 1891). V kategoriji dvojec s krmarjem (jola) so bili boljši od dveh tržaških posadk (Cherini, 1990).

Uspešni nastopi koprskih veslačev v Trstu so se nadaljevali tudi v naslednjih dveh letih. Leta 1892 so dosegli zmago v skifu (jola) in četvercu s krmarjem (jola). V kategoriji enojcev so bili na štartu navzoči vsi štirje prijavljeni čolni. Skozi cilj pa naj bi po navedbah L'Istrie (2. julij 1892) prispel le Nicolo Depangher, ki je zastopal barve Libertasa. V četvercu pa so bili Derin Giovanni, Antonio Almerigogna, Guccione Pietro, Derin Nicolo' in krmar Felice Bennati boljši od posadk iz klubov Esperie in Ginnastice iz Trsta. Leta 1893 pa so osvojili zmago v kategoriji juniores (L'Istria, 8. julij 1893).

Naslednje leto so Koprčani na isti regati dosegli dve drugi mesti v kategoriji četverec s krmarjem. Prva posadka, ki so jo sestavljali: Emilio Baseggio, Giovanni Platzer, Nazario Minca, Pietro Utel in krmar Felice Bennati, je nekoliko zaostala le za tržaškim čolnom kluba Ginnastice, hitrejši pa so bili od reških veslačev Fiumiani in tržaških veslačev iz Esperie. Druga koprška posadka (Nazario Marsich, Anteo Decarli, Pietro Guccione, Giovanni Derin in krmar Felice Bennati) je za zmagovalci zaostala za dve sekundi. Zmagali so tudi tokrat Tržačani iz Ginnastice, pred Libertasom, Esperio (Trst) in dvema posadkama Eintrachta (Trst) (L'Istria, 30. junij 1894).

Leta 1895 je tržaška regata potekala v precej neprimernih in nevarnih pogojih. Zaradi zelo razburkanega morja so bili v nevarnosti tako čolni kot tudi tekmovalci. Tega dne se je več posadk prevrnilo, en čoln pa naj bi se prepognil zaradi silovitosti valov. V takšnih razmerah so se znašli tudi Libertasovi veslači, ki so v kategoriji juniores tekmovali s posadko iz Poreča in Trsta. Najmanj sreče pri tem naj bi imel poreški čoln, katerega proga je bila speljana najbližje obali, kjer je bilo morje zaradi vrtincev valov najbolj živahno. Zaradi visokih valov, ki so prihajali s strani, so vesla na eni strani čolna komajda

oplazila vodo, medtem ko naj bi se na drugi strani pogreznila vanjo skoraj do ročajev. Čolni so se tako ves čas zibali, menjavali smer, veslanje pa je bilo popolnoma razglašeno. Takoj po štartu so Porečani prevzeli vodstvo, vendar je njihov čoln spremenil smer in zavzel progo Tržačanov ter jim prekrižal pot, in če so ti bili na začetku desno od Porečanov, so pozneje končali na njihovi levi. Poreški čoln je bil zato diskvalificiran, kljub najboljšemu doseženemu času 8' 46 sek. Prvo mesto je zavzela tržaška Ginnastica, precej za njimi pa so s časom 9' 06 sek 2. mesto dosegli veslači Libertasa (L'Istria, 6. julij 1895).

Naslednje leto so v Trstu blesteli Nemci. Njihovo tekoče in energično veslanje je bilo občudovano s strani gledalcev in veslačev. Veslaški klub Libertas je tokrat zastopal le skifist Depangher, ki je na cilj priveslal krepko za prvouvrščenim Picciola Camillom (L'Istria, 18. julij 1896).

Istega leta (1896), konec avgusta, je Puljski veslaški klub, ob svoji 10-letnici obstoja organiziral regato na otoku Brioni (L'Istria, 18. julij 1896). Udeležili so se je vsi istrski veslaški klubi. Napovedani program dogodka je bil zelo pester in načrtovano je bilo celo humoristično tekmovanje v veslanju v škafih ter kmečka zabava s plesom in ognjemetom, ki pa se zaradi grdega vremena niso zgodili. Močan dež in veter sta onemogočila izvršitev večjega dela zabavnega programa in dodobra premočila organizatorje in gledalce, ki so se nahajali na parniku. Regato so kljub temu izvedli. V prvi regati so se pomerili četverci vseh istrskih klubov. Na razdalji 2.000 metrov je bil najuspešnejši poreški Adriaco, drugo mesto je zavzel piranski Salvore, Koprčani so osvojili tretje mesto, zadnji pa so na cilj prispeli veslači Pulja. Organizirano je bilo še vzdržljivostno tekmovanje na 4.000 metrov. Proga je bila speljana okoli boje in nazaj na začetno točko, udeležili pa so se ga samo puljski veslači, ki so razdaljo preveslali pod časom, ki so jim ga določili organizatorji in si tako prislužili nagrado, ki je bila namenjena zmagovalcu v tej kategoriji. Po končani regati so domačini svojo gostoljubnost ostalim klubom izkazali s povabilom na bogato gostijo, ki se je zavlekla pozno v noč in kjer naj bi se zbralo vsega skupaj kar 90 oseb (L'Istria, 29. avgust 1896).

Leta 1898 so Libertasovi veslači opravili še en uspešen nastop na mednarodni regati v Trstu, ki je tisto leto gostila številne močne klube iz Italije in Francije. Koprski četverec s krmarjem je tudi tokrat osvojil 1. mesto v svoji kategoriji. Posadko so sestavljali: Nazario Marsich, Anteo Decarli, Francesco Degiusti, Antonio Depangher in krmar Pietro Riosa (L'Istria, 10. september 1898).

29. junija 1900 je tržaški veslaški klub Adria napovedal organizacijo regionalne regate v Barkovljah, katere se Koprčani niso udeležili (L'Indipendente, 16. maj 1900). Prisotni so bili nekoliko pozneje, 9. septembra, na isti lokaciji na mednarodni regati. S četvercem s krmarjem (jola) so se udeležili dveh tekem z isto udeležbo posadk. Na 1.500 metrov dolgi progi je Libertas dosegel naslednje rezultate (L'Indipendente, 10. september 1900):

Četverec s krmarjem (jola), nagrada Regatne zveze (regionalno tekmovanje):

1. Hansa (Trst): 6' 04 sek

2. Libertas: 6' 09 3/5 sek
  3. Eintracht (Trst): 6' 14 sek
- (Pri tem naj bi čoln Hanse prekrizal pot koprskemu čolnu)

Četverec s krmarjem (jola), nagrada združenja Progressista (mednarodno tekmovanje):

1. Libertas: 7' 4/5 sek
2. Hansa (Trst): 7' 10 2/5 sek
3. Eintracht (Trst): 7' 15 2/5 sek

Naslednje leto se je ista regata odvijala na precej »živahnem« morju. Po začetku regate so se pogoji na vodi le še slabšali. Organizatorji so bili pri tem deležni kritik. Vzrok nezadovoljstva med veslači naj bi bil vrstni red različnih kategorij. Ker je morje postajalo vedno bolj vzvalovano, lažji čolni, kot so skifi in outriggerji pa so bili na vrsti pozneje, so morali ti dve kategoriji prenesti na popoldan. Vreme pa pozneje ni bilo nič boljše. V kolikor bi se regata začela nekoliko bolj zgodaj in bi lažji čolni prišli prvi na vrsto, bi se po mnenju časnika L'Indipendente (16. september 1901) lahko vse tekoče izvedlo. Tako pa so veslači lažjih čolnov imeli nemalo težav, najslabše pa jo je odnesel stari čoln tržaškega kluba Remo, ki se je potem, ko se je zlomil premec, potopil. Koprčani so tekmovali v četvercih in v ne najboljši formi dosegli naslednje rezultate:

Četverec s krmarjem (jola), seniorji:

Razdaljo prvi preveslajo veslači Hanse (Trst), ki pa so diskvalificirani, ker cilja niso prešli znotraj označenih boj:

1. Esperia (Trst): 7 min 03 3/5 sek
2. Adria (Trst): 7 min 08 3/5 sek
3. Libertas: 7 min 09 2/5 sek
4. Barion (Bari): 7 min 16 sek

Četverec s krmarjem (jola), juniorji:

1. Barion (Bari): 8 min 23 1/5 sek
2. Adria (Trst): 8 min 31 sek
3. Esperia (Trst): 8 min 35 sek
4. Libertas: 8 min 36 sek

Leta 1902 Koprčani na barkovljanski regati ne nastopijo (L'Indipendente, 8. september 1902). Leta 1903 pa to napravijo precej neuspešno. Libertasov četverec s krmarjem (jola) je prijavljen v dveh kategorijah; v kategoriji z mednarodno udeležbo in v kategoriji, rezervirani veslačem znotraj regije. Mednarodne regate se pozneje ni udeležil, na regionalni pa je zasedel četrto, zadnje mesto (L'Indipendenta, 24. avgust 1903):

1. Adria (Trst): 6' 09 4/5 sek
2. Ginnastica (Trst): 6' 11 4/5 sek

3. Fiumani (Reka): 6' 17 2/5 sek
4. Libertas: 6' 20 2/5 sek

Na isti regati naslednje leto Libertas s svojimi veslači ni bil prisoten. Vsakoletno monotonost pa je tisto leto razbilo tekmovanje v značilnih beneških čolnih in oblekah. Z uvedbo te nove kategorije so želeli organizatorji popestriti tradicionalni dogodek in pri tem »zadeli v polno«, saj je novost med gledalci vzbudila največ zanimanja (L'Indipendente, 12. september 1904).

Tega leta so člani Libertasa organizirali jadrarno regato, ki se je skromno in brez pompa odvila v Koprskem zalivu (L'Indipendente, 26. avgust 1904). Na razdalji osmih milj (14,816 km) so jadranci tekmovali v treh kategorijah: odkrite jadrnice z enim jadrom, odkrite jadrnice z dvema jadroma in pokrite ali polpokrite jadrnice. Sledil je še zabavni del tega športnega dogodka s tekmovanjem v šaljivem veslanju manjših čolnov.

10. septembra 1905 je tradicionalna mednarodna regata v Trstu izstopala po ogromnem številu gledalcev, ki so preplavili obalo Barkovelj. Že navsezgodaj zjutraj so domačini napolnili tramvaje; pešci, kolesarji, vsi naj bi zapustili mesto in se odpravili proti središču dogajanja. Gneča je, po zapisih v lokalnih časopisih, bila nepopisna, po sprehajališču ob morju pa naj bi se le s težavo premikali. Med gledalci naj bi bilo tudi veliko gostov iz istrskih in nekaterih drugih italijanskih mest, predvsem Benečanov. Celo tribuna, za katero je bilo potrebno plačati, je bila nabito polna. K temu je verjetno prispevalo tudi čudovito vreme, ki je tisti dan spremljalo regato. Libertas je zastopala le ena posadka. Četverec s krmarjem, ki se je udeležil dela regate, rezervirane za regionalne klube, je dosegel zadnje, tretje mesto (L'Indipendente, 11. september 1905):

1. Fiumani (Reka): 6' 4 4/5 sek
2. Remo (Trst): 6' 9 1/5 sek
3. Libertas: 6' 13 4/5 sek

Na regionalni regati v Barkovljah leta 1907 je Libertas sodeloval v treh od skupno šestih kategorij, in sicer v »četvercu s« in »dvojcu s«, disciplinah, v katerih so bili Koprčani najbolj uspešni. Rezultati so bili naslednji (L'Indipendente, 1. julij 1907):

Četverec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Libertas: 5' 59 2/5 sek
2. Liburnia (Reka): 6' 18 sek
3. Quarnero (Reka)

Četverec s krmarjem (jola), juniorji:

1. Libertas: 6' 58 4/5 sek
2. Nettuno (Trst): 6' 21 3/5 sek
3. Quarnero (Reka)

Dvojec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Ginnastica (Trst): 6' 45 1/5 sek
2. Libertas: 6' 58 4/5 sek
3. Nettuno (Trst): 7' 08 3/5 sek
4. Pietas Julia (Pulj)

PRVI VESLAŠKI REGATI V KOPRSKEM ZALIVU

Leta 1907 je koprski Libertas prvič organiziral veslaško regato. Tržaški L'indipendente (14. julij 1907) je težko pričakovani dogodek napovedal 11. avgusta z začetkom ob 16.30. Tekmovalo naj bi se v sedmih različnih kategorijah. Četverce s krmarjem (jola) so razdelili v tri skupine: mlajše (juniores) in starejše (seniores) veslače ter kategorija, rezervirana za novince, ki se še nikoli niso udeležili nobene regate. Dvojci s krmarjem (jola) so se prav tako delili na mlajše in starejše veslače. Napovedani pa sta bili tudi kategoriji enojcev in četvercev s krmarjem (outrigger). Vpisnina za udeležbo posameznih posadk na regati je bila 15 kron, z izjemo enojcev in mlajših dvojcev, kjer je bila vpisnina 10 kron. Regate so se smeli udeležiti neprofesionalni veslači iz klubov članic tržaške Regatne zveze ali klubov, ki so imeli sedež v regiji in so bili legalno ustanovljeni. Za boljšo organizacijo regate so ustanovili komite, kateremu je predsedoval advokat Nicolo' Belli.

Neobičajen dogodek naj bi na koprsko obalo privabil več kot 5.000 ljudi, od tega okoli 2.000 iz Trsta, Pirana in Pulja. V mesto je poleg rednih linij v ta namen prispelo še 5 parnikov, od tega dva s sorodniki in simpatizerji tekmovalcev iz veslaškega kluba Nettuno in eden iz kluba Ginnastica, ostala dva pa sta prispela iz Pirana. Regatno polje je potekalo od Žusterne do glavnega koprskega pomola na razdalji 1.500 metrov. Glavni pomol, ob katerem je bil tudi cilj, je bil nabito poln. Na sredini je bil postavljen oder za regatno komisijo. V zalivu ob cilju pa so bila zasidrana številna plovila vseh tipov in velikosti. Vmes naj bi se našel celo doma sestavljen »sandolin« nekega mladega fanta (L'Indipendente, 12. avgust 1907).

Koprski veslači so na domači regati osvojili tri prva mesta. V prvi kategoriji, četverci s krmarjem (novinci), je nastopila le posadka Libertasa, ki ji prvo mesto ni moglo uiti. Druga zmaga tistega dneva je bila osvojena od »četverca s« (seniorji) z neverjetno hitrim časom 5' 24 sek. Tretjo zmago pa so »pobrali« veslači mlajšega četverca (L'Indipendente, 12. avgust 1907).

Po koncu regate, ki je trajala približno 3 ure, se je dogajanje preselilo v dvorano koprške Filharmonije. Tukaj je župan mesta Nicolo' Belli podelil nagrade uspešnim veslačem, pred tem pa jih je nagovoril s kratkim govorom s patriotsko vsebino. Živahno dogajanje se je nadaljevalo v Loži in na trgu, kjer je filharmonična godba igrala predvsem domoljubne himne (L'Indipendente, 12. avgust 1907). Prebujanje narodne zavesti Italijanov in drugih narodov v Istri je bilo iz leta v leto večje. Območje istrskega polotoka

je namreč skoraj celotno 19. stoletje pa vse do konca 1. svetovne vojne pripadalo Avstro-Ogrski (Veslaški klub Piran, 2002).

Nekoliko pozneje, 8. septembra, so veslači Libertasa na 23. mednarodni tržaški regati v petih od skupno sedmih kategorij dosegli 3 zadnja mesta (4. mesto, 2. mesto, 2. mesto), 1 predzadnje in 1 prvo mesto v štirih kategorijah četvercev s krmarjem in eni kategoriji dvojcev s krmarjem (L'Indipendente, 9. september 1907).

Posadka četverca R. Pecchiari, G. Tiepolo, M. Fonda, E. Fonda in krmar G. Marsi ob zmagi na tržaški regati leta 1907

Leta 1907 so v društvu Libertas ustanovili tudi orkester fanfar. Sestavljen je bil iz približno petnajstih glasbenikov. Tako so 5. junija odšli na mestne ulice in z naglimi koraki razveseljevali ljudi po Kopru. Orkester je bil pozneje prisoten na vseh Libertasovih dogodkih (70 anni di vita, 1958).

Libertasov orkester fanfar leta 1907

Leta 1908 je bila mednarodna regata v Trstu osiromašena udeležbe skoraj vseh najboljših italijanskih klubov. Svoje je prispevalo še vetrovno vreme, ki je veslačem povzročalo nemalo preglavic in omenjen je enojec rimskega kluba, ki se je na razdalji 1.500 metrov, kolikor je znašala dolžina proge, s težkimi vremenskimi in morskimi pogoji »bojeval« kar dobrih 20 minut. Libertas se je regate udeležil le z dvema četvercema, in sicer v kategoriji, rezervirani veslačem iz regije Julijske krajine, in kategoriji z mednarodno udeležbo. V slednji naj bi prišlo do manjšega incidenta. Libertasov četverec je pot prekrižal čolnu iz Ginnastice in naj bi s tem preprečil gotovo zmago Tržačanov (L'Indipendente, 7. september 1908).

Četverec s krmarjem (jola), seniorji (regionalno tekmovanje):

1. Ginnastica (Trst): 7' 06 2/5 sek
2. Libertas: 7' 21 3/5 sek

Četverec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Barion (Bari): 7' 25 1/5 sek
2. Libertas: 7' 43 4/5 sek
3. Ginnastica (Trst): 7' 44 1/5 sek

Naslednje leto so bili Libertasovi veslači v Trstu uspešnejši. Časnik L'Indipendente (13. september 1909) je njihov nastop pohvalil z naslednjimi besedami: »Ampak dajmo omeniti veslače iz Zadra in Kopra, Diadoro in Libertasa, ki sta osvojila zmage v skoraj vseh kategorijah in s tem dala »lekcijo« Tržačanom, ki so morali ostati precej impresionirani nad njunimi nastopi. Koprčani morda nimajo klasičnega sloga veslanja, vendar so sposobni občudovanja vrednih šprintov in nepretrganega hitrega in homogenega veslanja.« Koprčani so svoje moči pomerili z drugimi veslači v štirih kategorijah:

Četverec s krmarjem (jola), nagrada Ginnastica (novinci):

1. Libertas: 6' 07 2/5 sek
2. Diadora (Zadar): 6' 21 sek
3. Nettuno (Trst): 6' 24 1/5 sek

Četverec s krmarjem (jola), nagrada Automobile club, le za veslače iz Julijske krajine (regionalno tekmovanje):

1. Diadora (Zadar): 6' 00 2/5 sek
2. Libertas: 6' 03 2/5 sek
3. Rowing club (Trst): 6' 11 3/5 sek

Dvojec s krmarjem (jola), juniorji:

1. Libertas: 6 min 52 3/5 sek

2. Diadora (Zadar): 7 min
3. Ginnastica (Trst): 7 min 22 sek

Dvojec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Libertas: 7 min 20 4/5 sek
2. Bucintoro (Benetke): 7 min 46 2/5 sek

V začetku junija 1910 je tržaška Regatna zveza napovedala vzdržljivostno regato. Dogodek je pozneje odpadel zaradi premajhnega vpisa, med veslači znotraj regije pa je vzbudil nezadovoljstvo in kritike. Prva napaka, ki so jo veslači organizatorjem očitali, je ta, da so regato razpisali prepozno, in sicer le dva meseca prej. Glede na to, da takšen tip regate zahteva tudi specifično telesno pripravo, ki se precej razlikuje od tiste klasičnega tipa, katerega se večina tekmovalcev tudi poslužuje, je bila doba dveh mesecev priprav definitivno prekratka. Kritike so padale tudi na račun pretirano visokih vpisnin, ki so na regatah sicer precej skromne. Pri vsem tem so veslače jezile še skromne nagrade, ki so bile razpisane le za kategorijo enojcev. Glede na to, da so bile regate vzdržljivosti med takratno generacijo precejšnja novost¹, je bilo majhno število prijavljenih povsem razumljivo (L'Indipendente, 3. junij 1910).

Mesec dni pozneje, 4. avgusta, se je zgodila regionalna regata v Barkovljah. Udeležba posadk je bila skromna, tisto leto pa je blestela Diadora iz Zadra. Od le skupno treh kategorij je Libertas sodeloval v dveh, tudi tokrat v četvercih. Najbolj zanimiv tistega dne je bil boj Libertasa in tržaškega Rowinga za drugo mesto. Po precejšnji prednosti slednjega pred Libertasom so Koprčani s hitrim finišem za las prehiteli Tržačane (L'Indipendente, 8. avgust 1910).

Četverec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Diadora (Zadar): 6' 21 4/5 sek
2. Libertas: 6' 26 1/5 sek
3. Rowing Club Triestino (Trst): 6' 26 2/5 sek
4. Ginnastica (Trst)

Četverec s krmarjem (jola), juniorji:

1. Diadora (Zadar): 6' 13 4/5 sek
2. Libertas: 6' 17 sek
3. Rowing Club Triestino (Trst): 6' 28 4/5 sek
4. Ginnastica (Trst): 6' 45 sek

Leto 1910 je bilo še eno prelomno leto za veslaški klub Libertas. Tržaška mednarodna regata, ki se je tradicionalno prirejala ob Barkovljanski obali, je bila to leto predstavljena v Koprski zaliv. Regato je organiziral Libertas v sodelovanju z Regatno zvezo 4. septembra (L'Indipendente, 10. avgust 1910).

---

¹ Zadnja vzdržljivostna regata pred tem naj bi se v Trstu odvijala približno 20 let nazaj.

V tem obdobju se je v Kopru odvijala Prva istrska pokrajinska razstava (Prima Esposizione Provinciale Istriana), ki je bila organizirana po modelu takratnih svetovnih razstav (Primorske novice, 8. januar 2010). Trajala je od začetka maja do konca oktobra in naj bi v Koper privabila 30.000 gledalcev. Prireditev je zajemala tudi nekatere družabne in športne dogodke. Ob tej priložnosti je Libertas, poleg veslaške regate, sodeloval tudi pri organizaciji tekmovanja v s cvetjem okrašenih čolnov, ki je uspelo nad vsakim pričakovanjem. Med nagrajenimi barkami naj bi bil tudi Libertasov čoln »Caprera« (70 anni di vita, 1958).

Na željo komiteja, zadolženega za organizacijo Prve istrske pokrajinske razstave, se je tako mednarodna regata iz Trsta preselila v Koper. Regate se je udeležilo 8 klubov. Poleg istrskih, tržaških in enega dalmatinskega kluba, so s svojo prisotnostjo ugled regati povečala še francoski in belgijski klub. Od napovedanih desetih tekmovalnih kategorij so se na dan regate odvile vse discipline, razen osmercev. Koprčani in Benečani so bili veliko uspešnejši od Francozov in Belgijcev. K temu je verjetno v veliki meri prispevalo dejstvo, da so »gostje« v Koper prispeli dan pred regato v poznih večernih urah. Njihova pot naj bi bila dolga in naporna, zato so bili precej utrujeni na dan tekmovanja. Kljub temu so bili slavljani in godba, ki je neutrudno igrala ves čas regate, je Parižanom ob njihovem prihodu na cilj zaigrala francosko himno. Najuspešnejši so bili domačini, ki so bili s štirimi zmagami, dvema drugima in enim četrtem mestom lahko zelo ponosni. Tržaški Piccolo (5. september 1910, v 70 anni di vita, 1958) je o zasluženem uspehu Koprčanov na regati povedal: »Lepe in zaslužene zmage, Koprčani so se to leto odlično pripravljali. Mesece in mesece so trenirali in lahko bi rekli, da ni bilo večera, da ne bi veslali po zalivu in vztrajno tekmovali med seboj ali s hitrimi parniki.« Izkazali so se tudi Benečani iz veslaškega kluba Bucintoro, ki so nastopili v treh kategorijah in v vseh osvojili prvo mesto. Veseli nad izidom so lahko bili tudi predstavniki zadrškega kluba Diadora, z dvema zmagama in revanšo nad Libertasovim mlajšim četvercem. Rezultati kategorij, v katerih je sodeloval Libertas (L'Indipendente, 6. september 1910):

Četverec s krmarjem (jola), novinci:

1. Libertas: 6' 32 1/5 sek (Zago, Antonio, Pellasciar Pietro, Montanari Umberto)
2. Diadora

Dvojci s krmarjem (jola), juniorji:

1. Libertas: 7' 19 4/5 sek (Babuder, Pecchiari)
2. Rowing Club de Paris: 7' 31 1/5 sek
3. Nettuno (Trst): 7' 52 1/5 sek

Četverec s krmarjem (jola), seniorji, znotrajregijska regata:

1. Libertas: 6' 00 2/5 sek (Arvini, Fonda, Babuder, Pecchiari)
2. Diadora (Zadar): 6' 03 2/5 sek
3. Rowing Club di Trieste (Trst): 6' 04 sek

4. Libertas: 6' 09 sek (Paolatto, Grio, Parovel, Fonda Ettore)

Četverec s krmarjem (jola), juniorji:

1. Diadora (Zadar): 5' 57 sek
2. Libertas: 6' 05 1/5 sek

Četverec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Diadora (Zadar): 5' 59 4/5 sek
2. Libertas: 6' 00 2/5 sek (Paolatto, Grio, Parovel, Fonda)

Dvojec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Libertas: 7' 04 3/5 sek (Francesco Babuder, Renato Pecchiari)
2. Nettuno (Trst): 7' 13 3/5 sek

Barkovljanska regionalna regata se je leta 1911 odvijala v lepem vremenu in odličnih pogojih na vodi. Številni gledalci, ki so se zbrali ob obali z željo, da bi bili lahko priča kakšnemu vznemirljivemu boju ali finišu, so ostali razočarani. Udeležencev regate je bilo malo, njihovo veslanje pa naj bi po besedah časnika L'Indipendente (7. avgust 1911) delovalo počasno in brezvoljno. Zelo nizka je bila udeležba tržaških veslaških klubov, manjkale so tudi močne posadke iz Zadra, katere naj v Trst ne bi prišle zaradi strahu pred kolero. Favoriti tistega dne so bili nedvomno Koprčani, ki na regati niso imeli pravega tekmeča. S 40 do 48 zaveslaji na minuto naj bi se počutili še preveč samozavestno. Njihovo premoč je tržaški Piccolo (v 70 anni di vita, 1958) zapisal takole: »Glede na čase, ki so jih dosegali, bi lahko z gotovostjo trdili, da bi Koprčani včeraj premagali tudi najmočnejše prvake v veslanju. Močnemu Libertasovemu četvercu (jola) pa bi namenili prijazno pripombo, in sicer, da med veslanjem ni potrebno pozdravljati gledalcev, četudi so med njimi družinski člani.« Časnik L'Indipendente (7. avgust 1911) je bil pri tem veliko bolj kritičen: »Medtem ko se iskreno veselimo nove zmage Libertasovih veslačev, jim priporočamo več resnosti in korektnosti do premaganih: zapustiti veslo z eno roko in pozdravljati gledalce je vsekakor neprimerno dejanje.« Libertas so v Barkovljah predstavljali trije čolni. Rezultati:

Dvojec s krmarjem (jola), juniores:

1. Libertas: 6' 58 in 1/5 sek (Giuseppe Grio, Romualdo Parovel, krmar Nicolò Depangher)
2. Nettuno (Trst): 8' 50 sek

Četverec s krmarjem (jola), seniores:

1. Libertas: 5' 59 sek (Pecchiari, Babuder, Pellaschiar, Arvini, krmar Parovel)
2. Pietas Julia (Pulj): 6' 06 sek

Četverec s krmarjem (jola), juniore:

1. Libertas: 5' 54 sek (Grio, Parovel, Montanari, Zago)
2. Pietas Julia (Pulj): 6' 12 in 2/5 sek
3. Nettuno (Trst): 6' 22 in 2/5 sek

Kmalu zatem se je konec avgusta v Portorožu odvijala še ena regionalna regata. Dogodek je privabil številne gledalce, ki so se zbrali ob obali in na različnih plovilih ob regatnem polju. Prišli so celo trije parniki iz Kopra, Trsta in Gradeža. Koprčani so tudi tokrat veljali za najmočnejše. Časnik L'Indipendente (28. avgust 1911) njihove forme ni mogel prehvaliti: »Kot se je predvidelo, so Libertasovi veslači iz Kopra zmagali z običajnim zagonom in neustavljivo silovitostjo: štirje seniores in juniore so izjemni veslači s fenomenalno vzdržljivostjo, čeprav je bil njihov slog veslanja deležen vse prej kot občudovanja.« Zmagali so v kategoriji četverec s krmarjem (jola) seniorji in juniorji.

Dvojec s krmarjem (jola), juniorji:

1. Arupinum (Rovinj): 7' 1 in 4/5 sek
2. Libertas: 7' 3 in 2/5 sek (Giuseppe Grio, Romualdo Parovel, krmar Depangher)

Četverec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Libertas: 6' 10 sek (Pecchiari, Babuder, Pellaschiar, Arvini, krmar Parovel)
2. Pietas Julia (Pulj): 6' 15 sek
3. Ginnastica (Trst): 6' 20 in 1/5 sek
4. Triestino (Trst): 6' 22 in 2/5 sek

Četverec s krmarjem (jola), juniorji:

1. Libertas: 6' 09 in 4/5 sek (Grio, Parovel, Montari, Zago, krmar Depangher)
2. Pietas Julia (Pulj): 6' 27 in 1/5 sek
3. Triestino: 6' 30 in 4/5 sek
4. Ginnastica: 6' 43 in 1/5 sek

Na začetku septembra napovedana regata v Poreču je odpadla. Organizatorji, tržaška Regatna zveza in poreški veslaški klub Forza e valore, so jo preložili na pomlad naslednje leto. Na regato so se ponovno prijavili vsi istrski in tržaški klubi. Pri tem je izstopal Libertas, ki naj bi s številnimi posadkami želel tekmovati v skoraj vseh kategorijah. Tržaški L'Indipendente (2. september 1911) je pohvalil discipliniranost, marljivost in konstantnost udeleževanj Libertasovih predstavnikov na regatah in si zaželel, da bi se tudi tržaški veslači zgledovali po njih in se naslednje leto udeležili poreške in drugih regat z večjim številom čolnov.

Sledila je mednarodna regata v Trstu, ki je potekala v znamenju grdega vremena in razburkanega morja. S precejšnjo zamudo je v prvi kategoriji štartalo 6 posadk. Močni sunki vetra in visoki valovi so zanašali čolne izven zelene smeri. Pri tem naj bi na

posameznih progah bili pogoji za veslanje precej neenakovredni. Tržaška Ginnastica je tako favorizirana zaradi veslanja v boljših razmerah zmagala. Sledili so ji poreški Forza e valore in Diadora iz Zadra. Koprčani, ki so letos branili naslov lanskoletne zmage, so na cilj prispeli četrti, pred Puljčani in Rečani. Medtem se je vreme poslabšalo in organizatorji so se odločili prekiniti regato in jo premestiti na 15. uro. Pogoji pa so se sčasoma le še slabšali. Tekmovalna komisija se je kljub temu odločila do konca izpeljati dogodek. Z njihovo odločitvijo se ni strinjalo veliko veslačev, ki se niso želeli po nepotrebem izpostavljati nevarnostim na morju in so rajši ostali na obali. Tako se je regata s številnimi prijavljenimi posadkami spremenila v dvoboje in v kar štirih kategorijah se je na štartu prikazal le po en čoln. Nestrinjanje z organizatorji so izkazali tudi v časniku L'Indipendente (18. september 1911), kjer so prekinitve regate zaradi nenaklonjenega vremena zagovarjali z dejstvom, da se ne bi smelo ogrožati zdravja okoli tridesetih veslačev samo zaradi želje, da se regato z že tako slabim začetkom tudi konča. Veslači Libertasa, ki so vztrajali v močnem vetru in dežju, niso imeli sreče. Koprski »dvojec s« (jola) v kategoriji juniores v postavi: Ezio, Parovel, krmar Depangher so premagali veslači kluba Arupinium iz Rovinja. Libertasov »četverec s« (jola), ki je branil naslov prvaka v svoji kategoriji, pa je moral po dokaj enakovrednem boju priznati premoč četverca iz Zadra. Čase posameznih čolnov L'Indipendente tokrat ni zapisal: »O časih ne bomo govorili; bolje, da jih opustimo.«

Leta 1912, proti koncu meseca julija, so se istrski in tržaški veslaški klubi ponovno srečali v Barkovljah. Regionalna tržaška regata je tokrat potekala v znamenju incidenta, za katerega sta poskrbela četverca Libertasa in Forza e valore. Dvojboj dveh odlično pripravljenih posadk je bil pričakovan z velikim zanimanjem, vendar pa je njun spor pustil med gledalci in ostalimi veslači zelo slab vtis. Boj med Koprčani in Porečani je bil razburljiv in čolna sta si bila po moči precej enakovredna. A 300 metrov pred ciljem so se vesla dveh četvercev prekrizala in namesto, da bi se veslači skušali oddaljiti eden od drugega, so se začeli med seboj zmerjati. Porečani so pri tem le odločno odveslali proti cilju, medtem ko so veslači Libertasa v znak protesta zapustili svojo progo. L'indipendente (30. julij 1912) je o nesreči podal naslednje mnenje: »Je bilo prav neizogibno, da na regatnem polju, kjer večkrat vidimo pet in tudi več čolnov, ki veslajo eden ob drugem, ne da bi se pri tem prekrizali z vesli, samo dva čolna povzročita trk? Ni mogel krmar Forza e valore obdržati svojo smer in tisti od Libertasa ubogati na sodnikov ukaz in se izogibati prekrizanju poti nasprotnika ...?« Incident je bil obsojen in tekmovalna komisija se je kar dve uri trudila, da bi rešila spor. Na koncu je 1. mesto dosodila Porečanom. Po mnenju časnika L'indipendente je bila krivda obojestranska.

Dvojec s krmarjem, juniorji:

1. Nettuno (Trst): 6' 57 4/5 sek
2. Libertas: 7' 04 sek (Romualdo Parovel, Grijo Giuseppe, krmar Nicolo' Depangher)
3. Arupinium (Rovinj): odstop

Četverec s krmarjem, seniorji:

1. Forza e valore (Poreč): 6' 08 4/5 sek

2. Libertas: 6' 53 3/5 sek (Arvini, Fonda, Babuder, Pecchiari, krmar Parovel)

Četverec s krmarjem, juniorji:

1. Libertas: 5' 53 4/5 sek (Vergerio, Montanari, Parovel, Grijo, krmar Depangher)
2. Nettuno (Trst): 5' 58 3/5 sek

V nedeljo, 11. avgusta se je v Piranskem zalivu v Portorožu odvijala še ena regionalna regata. Dogodku je bilo priča številno občinstvo, ki so ga v večjem deležu predstavljali Pirančani. Ti so prišli predvsem navijati za domačine. Poleg klasične veslaške regate je tisto nedeljo namreč potekala tudi regata tradicionalnih čolnov, rezervirana za poklicne pomorščake. Slednjih je bilo celo več kot klasičnih veslačev. Libertas pa je tudi tokrat poskrbel za manjši incident. Edina koprška posadka (Grijo, Parovel, Montanari, Vergerio, krmar Depangher) je v kategoriji četverec brez krmarja (jola), juniorji, tekmovala proti tržaški iz veslaškega kluba Nettuno. Oba čolna sta po štartu zavzela hiter tempo veslanja in nekaj prvih sto metrov ostala bok ob boku, nakar pa je četrti veslač Nettuna prepozno izvlekel veslo iz vode zaradi »raka«. Tržačani so hitro spet zavzeli skupni ritem s ciljem, da bi dohiteli koprški čoln. Vendar pa so ob tem naredili še eno napako, tokrat s strani tretjega veslača in zatem opustili dvoboj z obtožbo, da naj bi jih nasprotnikova posadka med veslanjem zasmehovala. Po pritožbi pri regatni komisiji je slednja izdala Libertasovim veslačem, na podlagi pravilnika, plačilni nalog dvajsetih kron (L'Indipendente, 13. avgust 1912).

BARUFFANTI

Mednarodni uspehi v Ženevi in Comu ter težave s Fiso

Po trinajstih letih večinoma uspešnih nastopov na regionalnih regatah na istrskih in tržaških tleh je bil Libertas pripravljen narediti korak naprej. Koprčani so svojo odlično pripravljenost dokazali na njihovi doslej najzahtevnejši preizkušnji – evropskem prvenstvu v Ženevi. Barve Libertasa je zastopal četverec: Francesco Babuder, Renato Pecchiari, Mario Fonda, Lauro Cherini in krmar Egidio Parovel ali Baruffanti (prevedeno Prepirljivci), kot so jih takrat šaljivo poimenovali zaradi nenehnih preprirov, ki so se vneli med njimi, ki pa niso nikoli omajali njihovih medsebojnih prijateljskih vezi (70 anni di vita, 1958). Ti so svoje moči pomerili z veslači iz devetih drugih klubov iz Švice, Francije in Belgije (L'Indipendente, 19. avgust 1912). In njihovo tekmovanje naj bi bilo tistega dne najbolj spektakularno. Posadke so regato začele precej enakovredno in bile prvih 500 metrov še bok ob boku, nakar so se začeli čolni med seboj ločevati in na približno tisočih metrih sta bili v ospredju posadki iz Kopra in Ženeve. V zadnjih petsto metrih je imel Libertasov čoln »Istria« že precejšnje vodstvo in ko je že bilo videti, da je bila zmaga Koprčanov zagotovljena, je švicarski čoln nenadoma prešel v napad in dohitel vodilno posadko. V tem vznemirljivem trenutku pa so Baruffanti odločno reagirali in uspeli do cilja obdržati minimalno vodstvo in zmagati (Gazzetta dello sport, avgust 1912, v 70 anni di vita, 1958).

1. S. C. Libertas, Koper (Italija): 7' 50 1/5 sek
2. S. N. Geneve, Ženeva (Švica): 7' 50 3/5 sek
3. S. N. Rouen, Rouen (Francija): 8' 06 sek

Meščani Kopra so pri tem z ogromnim navdušenjem sledili podvigom domačih veslačev in jim ob njihovem prihodu čast izkazali z množičnim sprejemom. Že ob prihodu v Trst so zmagovalno posadko pozdravila »domača« veslaška društva, na parniku, ki je peljal v Koper, pa jih je sprejelo vodstvo tržaške Regatne zveze in številni prijatelji. Ob prihodu ladje v koprsko пристanišče je množica ljudi napolnila pomole in obalo in glasno pozdravila prihod evropskih prvakov ob ognjemetu, igranju Libertasovih fanfar in v ta namen postavljene razsvetljave. Po nešteti objemih in stiskih rok se je oblikoval občudovanja vreden sprevod z godbo na čelu, ki se je vil po ulici Santorio, kjer ni manjkalo niti cvetje, ki so ga veseli meščani metali skozi okna. V dvorani Ridotto je Baruffantom uradno dobrodošlico izkazal župan, slavljenje pa se je nadaljevalo v gostilni San Marco. Splošno navdušenje meščanov in proslava je bila živ dokaz, kako je bilo društvo Libertas pomemben del mesta Koper (70 anni di vita, 1958).

Baruffanti: Pecchiari, Babuder, Fonda, Cherini, krmar Parovel

Zmaga in proslava pa naj ne bi bila le odraz odličnega športnega dosežka, ampak je predstavljala tudi manifestacijo italijanstva. To je bilo jasno sporočilo avstrijski oblasti o nacionalni pripadnosti Kopra in Istre kraljevini Italiji. Tri dni pred regato v Ženevi, 15. avgusta 1912, se je pod okriljem Fise odvila seja, med katero naj bi se Regatna zveza iz Trsta na zahtevo avstrijske vpisala pod njihovo zvezo. Dr. Lodovico Carniel, ki se je seje udeležil kot predstavnik tržaške Regatne zveze (ki je bila članica Fise in je pod njenim okriljem nosila ime Federation d'Aviron Adriatique), je zahtevo odločno zavrnil z

grožnjo, da bo umaknil močne istrske in tržaške posadke iz vseh regat. Tako jim je ob zmagi Libertasa v Ženevi, ko so organizatorji vročično iskali zastavo za najvišji drog, Carniel mirno pokazal na italijansko. Slišati je bilo tudi takratno italijansko himno (70 anni di vita, 1958).

Dogodek ni šel hitro v pozabo. V koprskem mestnem kinu so še več dni zatem vrteli dokumentarni film ženevske regate, ki ga je nabavil sam lastnik kina Giuseppe Bonin (70 anni di vita, 1958).

Tistega leta se Libertas ni udeležil mednarodne regate v Trstu (L'Indipendente, 2. september 1912). Teden dni zatem, 8. septembra 1912, sta bili v italijansko Villo d'Este ob Comskem jezeru poslani dve koprski posadki. Regata se je odvijala na mednarodnem nivoju in udeležili so se je najmočnejši italijanski in še nekateri tuji klubi. Vendar pa so bili Libertasovi veslači tudi tokrat kos zahtevni preizkušnji. Na Comskem jezeru so osvojili prvo mesto v dveh kategorijah. V časniku Gazzetta dello sport (september, v L'Indipendente, 10. september 1912) so pod naslovom »Sijajno odkritje istrskih posadk« zapisali takole: »Bili smo navzoči ob Libertasovem zmagoslavju v Ženevi in zato je bila njihova zmaga v kategoriji seniores (četverec s krmarjem) tudi pričakovana, navdušila pa nas je zmaga v kategoriji juniores ...« Mlajši koprski četverec s krmarjem (jola) je z zmago na regati presenetil, saj je uspel z osvojen primerno tehniko veslanja nadomestiti slabšo telesno pripravljenost od njihovih nasprotnikov (L'Indipendente, 10. september 1912).

Meščani Kopra so uspešne veslače ponovno sprejeli s pristrčno proslavo. V mestnem kinu Electron pa se je projiciral dokumentarni film, tokrat o mednarodni regati v Comu (70 anni di vita, 1958).

V začetku leta 1913, 24. februarja, so se Libertasovci v velikem številu zbrali na klubskem sestanku v koprski dvorani Ridotto. Zbor članov se je začel z uvodnim govorom predsednika kluba, Piera de Manzinija, ki je poudaril uspešnost delovanja društva v preteklem letu, katerega so zaznamovali predvsem uspešni nastopi domačih veslačev tako na lokalnih kot tudi mednarodnih regatah, pa tudi precejšnje povečanje števila članov in pridobitev novega čolna. Vodstvo kluba je zatem izročilo medaljo mlademu Nicoloju Depangherju, kot znak hvaležnosti za prizadevno delo pri popravljanju in vzdrževanju čolnov in ostale veslaške opreme, ki je bila skozi leta podvržena intenzivni rabi. Sledil je finančni obračun za preteklo leto s 6.339,40 kronami dohodka, v katerem so že bili všteti stroški za nabavo novega četverca (jola) in stroški za udeležbo na regatah. Obenem so se odločili za širitev klubskih dejavnosti na še nekatere druge športne aktivnosti (omenjena je zasnova jadralske sekcije). Izvolijo tudi novo vodstvo, katerega sta predstavljala: Pietro de Manzini, kot predsednik kluba (ki je to funkcijo sprejel že deseto leto zapored), in Biagio Cobol, kot podpredsednik (Unione nazionale, 1. marec 1913).

Uspešno sezono so koprski veslači začeli na reški znotrajregijski regati, kjer so zasedli 4 prva mesta. Istrski časnik Unione nazionale (23. julij 1913) je pri tem povedal: »Če nista med ostalimi klubi presenetili zmagi četverca (jola), v kategoriji juniorji in seniorji,

zaradi sijajnih uspehov istih posadk na mednarodnih regatah v Ženevi in Comu in glede na to, da je v kategoriji med seniorji tekmovala tudi močna posadka iz kluba Forza e valore, ki je letos branila naslov prvaka v svoji disciplini. In če že ni presenetila zmaga dvojca (jola) zaradi številnih uspehov iz prejšnjih regat, potem je vsekakor hvale vredna zmaga v osmercu (jola) zaradi okoliščin, v katerih se je tekmovanje odvijalo.« Koprski veslači so se za udeležbo v tej kategoriji odločili zadnje dni vpisa na željo organizatorjev, ki so si zaželeli številnejšo udeležbo. Tako so od enega tržaških športnih društev v izposojajo dobili slabši čoln za treninge z željo, da bi dobili na dan tekmovanja bolj primerne. Boljšega osmerca pa na dan regate ni bilo na voljo in Koprčani so se vseeno odločili za nastop. Njihova zmaga med močnimi in izkušenimi posadkami je torej toliko bolj pomembna, tudi če upoštevamo, da so nekateri posamezniki zmagovitega osmerca tisti dan tekmovali tudi v treh kategorijah z le kratkimi vmesnimi odmori.

Po le tednu dni pa so člani Libertasa ponovno blesteli in na nedeljski portoroški regati bili trikrat na zmagovalnih stopničkih. Isti časnik (Unione nazionale, 30. julij 1913) je o tem poročal takole: »Razen 4-članske posadke v joli, ki je svoj interes za veslanje po svoji maksimalni moči izgubila potem, ko je bila onemogočena udeležba edinemu tekmeču in je v svoji kategoriji veslala sama, vendar bila vseeno občudovana zaradi hitrega finiša zadnjih 200 metrov pred ciljem, sta veliko zanimanja vzbudili drugi dve tekmi, v katerih so veslali Koprčani. Med četverci v joli (juniorji) so poleg članov Libertasa tekmovali še veslači Pietas Julie, Forza e valore in Hanse. Na cilj je prva prispela posadka Libertasa s prednostjo nekaj dolžin čolna. Tudi udeležba dvojca v joli (seniorji) je bila pričakovana z velikim zanimanjem, potem ko je teden dni prej zmagala na reški regati, pa tudi zaradi močnih nasprotnikov v tej disciplini. Tekma je bila borbena in posadke so si bile precej izenačene, dokler ni koprski dvojec nekje na dolžini dveh tretjin proge pospešil in za seboj pustil ostala dva čolna.«

V istem članku pa je že bila napoved za mednarodno tržaško regato v Barkovljah, kjer so Libertasovi veslači tekmovali v šestih disciplinah in tudi tokrat v vseh zmagali (70 anni di vita, 1958). Regate pa so se udeležile tudi nekatere močne posadke italijanskih klubov.

Koprčane pa je tisto leto čakala še ena preizkušnja, mednarodna regata na italijanskem Comskem jezeru. Po lanskoletni nadvse uspešni udeležbi na isti regati so bila pričakovanja letos tako s strani veslačev kot tudi ostalih Koprčanov velika. Tako je Libertas pred odhodom tekmovalcev v njihovo čast priredil zabavo. Mesto je ob tem dogodku dobilo povsem praznično podobo. Istrske in koprške zastave so vodile do konca praznovanja. Po mestnih ulicah je bilo slišati godbo, ki je s svojimi koračnicami razveseljevala ljudi in jih vabila na zabavo. Tudi gostilne in lokali so ob tej priložnosti dobili povsem živahno podobo. Kar nekaj je bilo tudi za ta namen postavljenih kioskov, ki so vabili k nakupu svojih izdelkov. Ni manjkalo niti plesišče, kot se za vsako zabavo spodobi, ki je bilo obdano s številnimi mizami. In seveda godba, ki se je z ulic preselila v center dogajanja in je s svojo živahno glasbo poskrbela za vse plesa željne obiskovalce. Pri izvedbi zabave so pomagali tudi mladi fantje in dekleta. Prijazne gospodične so se ponudile v pomoč pri prodaji loterijskih srečk. Družčina mladih fantov je na čelu s študentom M. Ettore Fondo odlično opravljala delo natakarev. Manjkal je le pevski zbor »Concordia«, ki se je prav tako prostovoljno ponudil v pomoč, vendar se pozneje zabave

ni udeležil zaradi smrti enega od njihovih tovarišev. Klub je s celotno zabavo iztržil 1.000 kron, v blagajno društva pa je šlo tudi 800 kron, ki so jih uspeli nabrati s prispevki v prejšnjih dneh. To kaže na veliko podporo, ki so je veslači bili deležni med prebivalci Kopra in ki jo lepo opiše tudi poreški Unione nazionale (6. september 1913): »To je kronika zabave, ki je uspela sijajno in bila znak velike solidarnosti meščanov do veslačev, ki so danes odpotovali proti njihovem »bojišču«. Ob splošnem navdušenju na zabavi ni manjkalo voščil za uspešen nastop naših tekmovalcev ...«.

In koprski veslači ne bi mogli lepše zaključiti nadvse uspešne sezone, kot so to storili v začetku septembra na mednarodni regati na Comskem jezeru v Italiji. Libertasu so priveslali še dve zmagi in s tem na najlepši način proslavili 25-letnico obstoja kluba. Klubske barve sta na tej regati zastopala četverca: Grio, Babuder, Fonda, Arvini in krmar Parovel med seniorji in branitelji lanskoletne zmage med juniorji: Grio, Parovel, Montanari, Vergerio in krmar Parovel. In zmaga je bila tokrat toliko slajša zaradi številne udeležbe, ki so jo poleg močnih italijanskih posadk predstavljale tudi ekipe iz nekaterih francoskih, belgijskih in švicarskih klubov. Največ strahu pa so vzbujale napovedi nekaterih športnih časnikov, ki so poudarjali hrabrost in resnost Libertasovih nasprotnikov. V kategoriji seniorjev četverca s krmarjem (jola) je tekmovalo 6 čolnov, med katerimi je Unione nazionale (13. september 1913) za koprške veslače kot najbolj nevarne izpostavil posadko »Vittorino da Feltre«, italijanske prvake iz nedavne regate v Albanu, posadko »Rouen«, sestavljeno v večji meri iz najboljših francoskih posameznikov, ter prav tako močno posadko »Olona« iz Milana. Koprčani so nasprotnike premagali v ključnem finišu in pred drugouvrščeno posadko prispeli v cilj za približno dve dolžini čolna. Še bolj zanimiva je bila tekma med mlajšimi četverci, kjer so si bile posadke veliko bolj izenačene. Koprčani pa so si tudi tokrat prvo mesto priborili v zadnjih metrih pred ciljno črto in za razdaljo čolna prehiteli drugouvrščene Švicarje.

Libertasovi junaki so bili ob prihodu domov seveda deležni slavnostnega sprejema. Za njimi je bilo eno najbolj uspešnih let, v katerem so na štirih regatah (Reka, Portorož, Trst, Como) in skupaj 13 posameznih tekmah, v 15 dneh, osvojili 13 prvih mest. Uspešni pa niso bili le na regatah. Vneto je bilo tudi zbiranje finančnih sredstev za kritje potnih stroškov veslačev na regatah in za nabavo novega čolna. Društvo se je udeležilo zbora v Izoli, kjer so, tako kot leto prej, dobili medaljo za največje število udeleženi čolnov. Organizirane so bile razne zabave v S. Chiari in gostilni S. Marco. Organiziran je bil izlet v Portorož. Septembra pa se je dva tedna v hiši družine Cobol odvijala razstava trofej, ki so jih Libertasovi veslači uspeli zbrati v četrto stoletja dolgi dejavnosti kluba (70 anni di vita, 1958).

Precej manj uspešno je bilo za Koprčane leto 1914. Veliko smole so imeli že takoj na začetku sezone na mednarodni regati v Nici. Tekmovanja so se poleg močnih italijanskih udeležile tudi nekatere francoske in španske posadke. Tja je že nekaj dni pred uradnim dogodkom odpotovala tudi posadka koprškega dvojca s krmarjem (jola), kjer se je pripravljala in izvajala še zadnje treninge pred regato z izposojenim čolnom od nekega francoskega kluba. Vendar pa jim je tekmovalna žirija tik pred zdajci nastop prepovedala, ker naj bi Libertas ne bi bil član Fise, pod okriljem katere se je regata tudi odvijala. Koprčani so bili nad odločitvijo organizatorjev šokirani, tudi zato, ker so bili z njo

seznanjeni precej pozno. Kljub temu jim je tekmovalna komisija dopustila možnost sodelovanja na regati vendar izven uradnih prog, 30 metrov stran od regatnega polja. Libertasov »dvojec s«, sestavljen iz posadke: Babuder, Pecchiari in krmar Parovel, je v to privolil in neuradno je dosegel drugo mesto. Na cilj so priveslali za zmagovalnim čolnom iz Livorna (Unione nazionale, 18. april 1914). Mediji so ob tem dogodku imeli različna mnenja. V Libertasovem zborniku, izdanem ob 70. letnici delovanja kluba, so doseženo drugo mesto pripisali neenakim okoliščinam, v katerih so Koprčani tekmovali. Po njihovih trditvah naj bi bila improvizirana proga, na kateri so veslali Koprčani, daljša od uradnih za 30 metrov. Tudi v časniku Gazzetta dello sport (23. april 1914, v 70 anni di vita, 1958) so bili naklonjeni koprskemu dvojcu: »Iz vljudnosti do ostalih tekmovalcev in organizatorjev se je posadka Libertasa urila izven uradnega tekmovanja, stran od regatnega polja in zato v oteženih okoliščinah zaradi daljše proge; kljub temu so Istrani uspeli doseči cilj drugi, približno za tri razdalje čolna za posadko Livorna.« Unione nazionale (18. april 1914) je članek o Libertasovem in njemu podobnim primerom končal z naslednjimi besedami: »... ki hočeš ali nočeš, vedno smrdijo po favoritizmu.« Časnik Corriere della sera (v 70 anni di vita, 1958) pa je celo sumil, da ima v tem primeru prste vmes avstrijska zveza, ki je vstopila v Fiso.

Koprski Libertas je tako v naslednjih dneh intenzivno delal na tem, da se primer iz Nice ne bi ponovil. Časnik Unione nazionale (25. april 1914) pa je že kmalu zatem napovedal udeležbo koprskih in poreških veslačev na mednarodni regati v Benetkah: »Vemo, da je tržaška Regatna zveza dala vse od sebe, da bi se lahko naša društva uradno udeležila regate, na katero so se prijavila ... Kljub temu še vedno ni gotovo, da bodo sprejeli naše veslače v uradno tekmovanje zaradi letošnjega precej nenavadno strogega upoštevanja pravilnika Fise.«

Libertas je tako v Benetke poslal posadko četverca z željo, da bi se njihovi veslači lahko enakopravno pomerili z njihovimi tekmeci. Vendar se to tudi tokrat ni zgodilo. Kljub posredovanju tržaške Regatne zveze in beneškega veslaškega kluba Bucintoro istrskim veslačem, tako Koprčanom kot tudi Porečanom, ni bil dovoljen uraden nastop. Ponovno so smeli tekrovati neuradno, tokrat v enakih pogojih kot njihovi tekmeci, znotraj regatnega polja. Koprski četverec s krmarjem (jola) se je v svoji kategoriji pomeril s posadko iz Poreča in Benetk. Čolni so si bili po moči precej izenačeni in so na cilj prispeli skoraj sočasno. Na 2.000 metrov dolgi progi so zmagali Benečani. Kot drugi so v cilj prispeli Porečani, le meter za beneškim čolnom, takoj za njimi pa z obilo težav koprski veslači, ki tudi tokrat niso imeli sreče. Časnik Unione nazionale (2. maj 1914) njihov nastop opisuje: »Po nekoliko ponesrečenem in zapoznelem štartu so Koprčani želeli pridobiti izgubljeni čas. Medtem ko so na vso silo veslali, pa je eden od veslačev zaslišal škripanje vesla in je moral tako omiliti moč veslanja skozi celotno razdaljo proge. S tem je povzročal spremembo smeri čolna, ki ga je moral krmar popravljati. Veslo je tako lahko vzdržalo skoraj do konca, vendar pa se je zaradi močnejšega veslanja v finišu, nekaj metrov pred ciljem, zlomilo.« Posadko Libertasa so na tej regati predstavljali: Parovel, Genzo, Grio, Depangher. Posadka je bila sestavljena ob priliki, iz dveh starejših (seniores) in dveh mlajših (juniores) veslačev.

»Medtem pa so se na evropskem obzorju gostili temni oblaki, ki so naznanjali vihar« (70 anni di vita, 1958). 5. julija je bila napovedana klubska zabava, ki pa so jo oblasti prepovedale¹. Zadnja regata pred začetkom vojne se je odvijala v Portorožu 19. julija. Koprski veslači, ki so leto prej na vseh istrskih regatah bili daleč najboljši in so se odlično odrezali tudi na mednarodni regati v Ženevi in Comu, so v Portorožu veljali za favorite. Vendar pa so tudi na tej preizkušnji dokazali, da so letos v slabi formi. Nastopali so v treh disciplinah. Četverec s krmarjem (jola) v kategoriji seniorjev je dosegel drugo mesto. Sestavljali so ga: Nicolo in Nazario Depangher, Elio Griro, Remigio Genzo in krmar Egidio Parovel. Po precej trdem in enakopravnem boju skozi skoraj celotno dolžino proge so jim Porečani tik pred koncem ušli in prvi dosegli ciljno črto s časom 6' 37 sek 20 stotink. Koprčani so za njimi v cilj priveslali le 80 stotink pozneje. Tretje mesto so zasedli veslači Pietas Julie iz Pulja. V kategoriji dvojec s krmarjem (jola) so bili Libertasovi veslači edini prisotni. Njihov nastop so si vzeli preveč »na lahko« in progo preveslali v času 7' 58 sek. Posadko so sestavljali: Francesco Babuder, Renato Pecchiari in krmar Nello Petris. Naši veslači pa se niso izkazali niti v četvercu s krmarjem (jola) v kategoriji juniores. Trd oreh so tudi tukaj predstavljali veslači Poreča, ki so uspeli obdržati vodstvo skozi celotno dolžino. Nekje na polovici poti je posadka Libertasa, ki se je zaman borila za vodstvo, odstopila. Porečani so tako nemoteno nadaljevali svojo pot proti zmagi in svojo odlično formo dokazali s časom 6' 30 sek in s pospešenim veslanjem še precejšen del po ciljni črti (Unione nazionale, 20. julij 1914).

Portoroška regata je bila zadnja v tem letu. Napovedano regionalno regato v Poreču so odpovedali. Dogodki, ki so spremenili potek zgodovine, so se dogajali v vse hitrejšem ritmu (70 anni di vita, 1958).

Zadnja večerja koprskih veslačev leta 1914 pred 1. svetovno vojno

¹ Dogodek je bil odpovedan zaradi atentata na avstro-ogrškega prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu 28. junija 1914.

1. SVETOVNA VOJNA IN PONOVA OŽIVITEV KLUBSKE DEJAVNOSTI

Avstrijske politične in vojaške oblasti so izvajale poostrene nadzore nad veslaškim društvom, zato so iz kluba umaknili vse italijanske zastave in druge predmete, ki bi bili lahko povod za uničenje Libertasovega imetja. Pokali, medalje, diplome in ostale prislužene nagrade so bile že pred tem prenesene na varno in se pridružile tedanjemu arhivu Biagia Cobola. Sledila je splošna mobilizacija Istranov. Ljudje, ki so se na skrivaj pripravljali na beg, so se pred odhodom vneto srečevali med seboj, da bi se še zadnjič videli in se pozdravili v slovo. Dolgoletna vzgoja italijanskega patriotizma, katerega je bila deležna mladina v klubskih prostorih, je obrodila sadove. Mnogi člani Libertasa so zbežali na italijansko ozemlje, da bi se prostovoljno pridružili italijanskim vojakom. Eni so to storili še pred začetkom vojne, drugi so odšli pozneje, z veliko večjim tveganjem in težavami. Tako so se 13. marca 1915 v večernih urah štirje Libertasovci, Giuseppe Deponte, Piero Vascotto, Nazario Depangher, Antonio Zetto, in Puljčan Fanelli polastili klubskega čolna Istria in preko morja prekoračili italijansko mejo. Uspeli so doseči obmorsko mesto Caorle, od koder so pot nadaljevali proti Benetkam, kjer naj bi njihov prihod zmagoslavno sprejeli. Pri tem jim je pomagal Nazario Sauro, italijanski nacionalni heroj in Koprčan, ki je uspel na varno spraviti njihov čoln. Leto pozneje, 5. maja 1916, so drzno dejanje ponovili še trije Libertasovi člani: Antonio Divo, Nicolo' Martissa in Ludovico Divora. Pridružila sta se jim Pirančan Giovanni Moso in študent Ottavio Devescovi, ki sta imela pri uspešnem pobegu levji delež. Slednja sta namreč na skrivaj pripravila klubske čolna Roma in vodila pobeg v pravem trenutku. Pobeg je bil tokrat veliko bolj tvegan. Veslaški klub je bil namreč pod strogim vojaškim nadzorom, klubske čolne v neustreznem stanju, Tržaški zaliv pa »prizor bojišča«. Ta drugi Libertasov podvig je bil tudi glavni vzrok za uničenje vseh preostalih bark in sežig lesenega veslaškega kluba s strani avstrijske oblasti. Tudi predsednik kluba, Piero de Manzini, je sledil svojim fantom preko reke Soče, vendar po veliko daljši poti preko ruskih mej (70 anni di vita, 1958).

1. svetovna vojna je imela na Libertasov klub in njegovo delovanje pogubne posledice. Kar nekaj članov koprskega društva je v vojni izgubilo svoja življenja. Preživeli so bili deležni vojnih odlikovanj, ki naj bi jih skupaj bilo kar 23. Od starih klubskih prostorov ni ostalo nič. Zgradba je pogorela do tal. Od čolnov je ostala le Istria. Izgubljena je bila namreč tudi Roma, ki je bila uničena skupaj z veslaškim klubom Ausonia v Gradežu, kateremu je bil čoln izročen. Koprskim veslačem se je pridružila nova, mlajša generacija in skupaj so začeli vse znova. Pri tem so imeli tudi moralno podporo drugih italijanskih veslaških društev, ki so zbirali podpise v prid Libertasu. Pobudnik te akcije je bil predsednik veslaškega kluba Lecco, ki je zbiranje podpisov izvedel pod okriljem Italijanske veslaške zveze (Reale rowing club italiano) (70 anni di vita, 1958).

Jola Istria: edini klubski čoln, ki je preстал 1. svetovno vojno

Libertas je nov klubski prostor našel v starem skladišču soli v neposredni bližini občinske klavnice. Čolne so si izposodili, veslačev ni manjkalo. Ustvarili so se pogoji, četudi ne najboljši, za ponovno oživitev tekmovalne dejavnosti. Koprski veslači so se regat začeli udeleževati v polnem ritmu, tako kot so to počeli v predvojnem času. Leta 1919 so prisostvovali in zmagovali na regatah v Pulju, Trstu, Portorožu in prvič v zgodovini koprskega veslanja prišli do državnega prvenstva, ki se je takrat odvijalo v Leccu. In Koprčani so dolgoletno veslaško tradicijo njihove regije potrdili z zmago v osmercu. Ta zmaga je takrat povzročila nejevoljo med drugouvrščenimi veslači iz kluba Lario, ki so se imeli za nepremagljive v tej disciplini in zahtevali ponovno srečanje dveh osmercev. Dvoboj se je naslednje leto tudi zgodil in »naši« so svojo premoč nad izzivalci dokazali v navzočnosti številnih medijev. V oči je ponovno padlo tehnično neizpopolnjeno veslanje, ki je bilo že pred prejšnjimi leti večkrat tarča novinarjev. Vendar pa se je koprskim veslačem tudi tokrat priznala vrhunska telesna pripravljenost, ki je kompenzirala pomanjkljivosti v tehniki: »... opazili smo tudi nekatere slovite veslače, kot so Koprčani iz Libertasa, ki v vodo zaveslajo z lopato vesla v poševnem položaju glede na morsko gladino in zaveslaj nadaljujejo s še hujšim naklonom; izgubo, ki jo je povzročala glavna napaka, je morala nadoknaditi prekomerna moč veslača ...«(Gazzetta dello sport, 11. september 1919, v 70 anni di vita, 1958).

Zmagovalni osmerek iz Lecca: Grio G., Parovel R., Babuder F., Fonda, Cherini, Babuder V., Grio G., Genzo, Depangher, krmar Parovel E.

Takoj po vojni je Libertas svojo dejavnost začel širiti tudi na druga športna področja. Tako sta se na novo ustanovili še plavalna in jadralna sekcija. Slednja je v sodelovanju s tržaškim jadralnim klubom Adriaco (R. yacht club Adriaco) organizirala regate v Koprskem zalivu. Jadralna sekcija je predstavljala aristokracijo. Jadrnice namreč niso bile dosegljive vsem. Zahtevale so visoke stroške vzdrževanja in primerne plovne sposobnosti jadrca (Sveglia, marec 1998). Finančno veliko bolj dosegljivo je bilo plavanje, ki je bilo posledično tudi bolj množično. Že leta 1919 je Koprčan in član Libertasa Osvaldo Visintini opozoril nase s tremi osvojenimi zmagami na večšportnem dogodku v Opatiji. Uspešen je bil tako na kratkih razdaljah kot tudi v vzdržljivostnih disciplinah (70 anni di vita, 1958).

Plavalna sekcija

Libertas pa je prirejal tudi druge športne dogodke, ki so popestrili dogajanje v mestu. Tako so poleti leta 1920 organizirali atletska tekmovanja: »Na športnem igrišču, ki ga je Libertasu ponudil na razpolago spoštovani someščan Vidacovich, na obrobju mesta, izven Mudinih vrat, so se zgodila napovedana športna tekmovanja. Prireditve se je udeležilo številno občinstvo in društveni orkester fanfar« (Il Piccolo, 4. julij 1920). Tistega dne so tekmovali v petih disciplinah. V teku na 100 m je s časom 12 3/5 sek zmagal Genzo Remigio, sicer eden od močnih veslačev iz Libertasovega osmerca. Najboljši čas v teku na 5.000 m je osvojil Gerin Elio z 20 min 4 2/5 sek. Tekmovalci so se pomerili še v skoku v višino z zaletom (najboljši rezultat: 1.65 m) in z mesta (najboljši rezultat: 1.25 m) ter v skoku v dolžino z zaletom (najboljši rezultat: 5 m). Športni dogodek naj bi se po napovedih časnika Il Piccolo nadaljeval v enem od naslednjih dni.

Kmalu zatem Il Piccolo (9. julij 1920) napove nastop koprskih veslačev na regati v Benetkah, ki naj bi bila prva izmed kvalifikacijskih tekem za olimpijske igre. Na regato so se prijavili četverec s krmarjem, osmerek s krmarjem ter skifist Francesco Babuder, ki naj bi svoj debi opravil v močni konkurenci italijanskih enojcev. Časnik o rezultatih pozneje ne poroča.

Konec meseca julija istega leta so se Libertasovci udeležili državnega prvenstva v Comu. Regate se je v primerjavi s prejšnjimi udeležilo veliko število tekmovalcev, časnik Il piccolo della sera (4. avgust 1920) pa pri tem z veseljem ugotavlja, da se veslaški šport ponovno razvija po daljšem zastoju zaradi vojne. Na 2.000 metrov dolgi progi so Koprčani osvojili tri druga mesta, in sicer z osmercem v kategoriji seniores, kjer so s časom 6 min 56 sek za 10 sekund zaostali za prvouvrščeno posadko iz veslaškega kluba Lario, s skifistom Babuderjem s časom 8' 57 sek (3 sekunde za vodilnim Di Vaiom iz torinske Armidde) ter v dvojcu s krmarjem (jola) (Il Piccolo di sera, 2. avgust 1920). Četrto, zadnje mesto pa so Koprčani zavzeli s četvercem s krmarjem (kategorija seniorji) (Il Piccolo, 1. avgust 1920).

15. avgusta 1920 se je Libertas udeležil regionalne regate v Portorožu, ki je bila obenem 100. udeležba kluba na regati od začetka njihovega obstoja (70 anni di vita, 1921). Koprski veslači pa so okroglo število kronali s tremi zmagami.

Četverec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Libertas: 5' 59 in 4/5 sek (Remigio Genzo, Vittorio Babuder, Francesco Babuder, Elio Grio in krmar Luciano Parovel)
2. Forza e valore (Poreč): 6' 4 in 4/5 sek
3. Pietas Julia (Pulj): 6' 9 in 2/5 sek

Četverec s krmarjem (jola), začetniki:

1. Eneo (Reka): 6' 7 in 2/5 sek
2. Ausonia (Gradež): 6' 9 in 1/5 sek
3. Societa Ginnastica (Trst): 6' 11 in 2/5 sek
4. Libertas

5. Pietas Julia

Osmerec s krmarjem (jola), seniores:

1. Societa ginnastica Trieste (Trst)
2. Libertas

Zmago v dvojcu s krmarjem (jola) v kategoriji juniorji si je prislužila še posadka Giovanni Ban, Alfo Padovan, Luciano Parovel (krmar). S časom 7' 20 in 1/5 sek so uspeli ubraniti 1. mesto z lanskoletne regate. Koprski dvojec s krmarjem (jola) seniorji, ki so v svoji kategoriji nastopili sami, so dosegli čas 7' 11 in 1/5 sek (posadka: Francesco Babuder, Vittorio Babuder in krmar Luciano Parovel) (Il Piccolo della sera, 16. avgust 1920).

Intenzivno veslaško tekmovalno sezono so Koprčani nadaljevali v Trstu (Barkovlje), kjer so osvojili dve zmagi, in sicer v kategoriji osmerec in četverec s krmarjem (oboje seniores). Il Piccolo della sera (17. september 1920) obenem napove nastop istih posadk na mednarodni regati v Leccu konec meseca septembra, kjer naj bi se pomerili v težki konkurenci najboljših italijanskih, švicarskih in belgijskih posadk. Isti časnik pozneje poroča le o zmagi osmerca s časom 6' 3 sek (Il Piccolo della sera, 27. september 1920).

Društvo se je v tem obdobju spopadalo s pomanjkanjem čolnov. Oprema je bila zelo slaba, neustrezna. Potrebno je bilo obnoviti plovni park, kar pa je bilo v tistem času, predvsem iz političnega vidika, vse prej kot lahko. Poleg tega je v vodstvu prihajalo do pogostih menjav v zelo kratkem času. Z dokončno vrnitvijo Piera de Manzinija, ki je uspešno vodil klub že v predvojnem času, pa so se resno lotili posodabljanja opreme. Leta 1921 so tako v klub prišli prvi trije novi čolni (70 anni di vita, 1921).

Il Piccolo (16. junij 1921) tako poroča o krstu dveh novih čolnov na otvoritvi sezone 1921. Prireditelj se je odvijala pred klubska zgradbo (riva del Dosso), ki je bila ob tej priložnosti praznično okrašena. Kot se je za vsak Libertasov dogodek spodobilo, so tudi tokrat prisostvovali številni obiskovalci, med katerimi niso manjkali pomembni in ugledni meščani. V množici pa so izstopali predvsem mladi veslači, oblečeni v klubske uniforme. Ponovno izvoljeni predsednik kluba Piero de Manzini je v govoru spomnil na vrhunske dosežke domačih veslačev v prejšnjem, predvsem predvojnem času. Tudi tokrat se ni mogel izogniti nacionalnim vsebinam in poudaril na patriotske zasluge, ki jih je Libertas imel ob uspešni dolgoletni vzgoji mladih in ki je v osvobodilni vojni prispeval več kot 50 vojakov. Tej temi primerni sta bili tudi imeni novih čolnov, Italia in Garibaldi.

Z novimi plovili so se tako lahko resneje lotili tekmovalne dejavnosti in skifist Francesco Babuder je tisto leto osvojil naslov državnega prvaka v enojcu (70 anni di vita, 1958). V tej odlični formi bi se moral na septembrski mednarodni regati v Trstu pomeriti tudi z olimpijskim prvakom Ninom Castellijem. »... za močnega Castellija bo eden najbolj strašnih nasprotnikov v kategoriji skif seniorji« (Il Piccolo, 4. september 1921). Njun dvboj je bil težko pričakovan, Babuder pa se na dan regate ni prikazal.

Društvo Libertas je v tem obdobju povečalo število organiziranih družabnih prireditev. S ciljem ohranjanja prijateljskih vezi članov kluba so se prirejale zabave v Valdoltri in S. Chiari. Intenzivna je bila tudi prej omenjena patriotska aktivnost društva. Ni ga bilo praznika, komemoracije ali zborov nekdanjih vojakov (zelo številnih v tistem času), na katerem ne bi bilo videti Libertasove klubske zastave oziroma plamenca, kateri je sledilo spremstvo veslačev. Po vojni so v Koprskem zalivu na dan 10. avgusta organizirali tudi izhod vseh plovil in položitev lovorjevega venca na obletnico smrtne kazni Nazaria Saura¹. Komemoracija je hitro postala tradicionalna in leta 1921 je Libertas ob tej priložnosti prevzel slogan »Vedno, kjer koli in predvsem Italijani«, ki je bil izvzet iz Nazarijevega nagovora sinovom v svojem zadnjem pismu oziroma testamentu (70 anni di vita, 1958).

Nazario Sauro (1880–1916)

Tržaški Il Piccolo je 15. julija 1922 napovedal udeležbo Libertasovega četverca s krmarjem na poreški regionalni regati, v takratnih klubskih uniformah: sivi majici in beli čepici. O njihovem nastopu in rezultatu na omenjeni regati Il Piccolo pozneje ni poročal.

---

¹ Nazario Sauro (1880–1916) je bil Koprčan, član Libertasa, italijanski vojak in eksponent italijanskega iredentizma. Že v mladih letih je začel delati kot mornar in pri dvajsetih postal kapitan trgovske ladje (Wikipedija.org). Ob začetku 1. svetovne vojne se je zatekel v Benetke, kjer se je pridružil vojaški mornarici. Obenem je mladim veslačem iz Libertasa pomagal pri njihovi dezertaciji v Benečijo. Po uspešnih vojaških akcijah na severnem Jadranu je napredoval v poročnika vojne ladje, dokler ni 31. julija 1916 padel v nasprotnikove roke po neuspelem napadu na Reko s podmornico Pullino (ime podmornice je prevzel tudi prvi izolski veslaški klub). Avstrijska oblast ga je obsodila veleizdaje. 10. avgusta so Nazaria Saura obesili v Pulju, potem ko je večkrat zakričal »viva l'Italia!« (prevedeno: »živela Italija!«) (Loreto). Iz njegove mučeniške smrti je pozneje v času fašizma zrasel mit o neupogljivem narodnjaku (Darovec, 2008).

Septembra pa so bili Koprčani prijavljeni z dvema čolnoma na mednarodni tržaški regati v Trstu (Il Piccolo, 3. september 1922). Tam so osvojili dve tretji mesti. Dvojec s krmarjem (jola), kategorija juniorji, je na cilj prispel s časom 7 min 29 4/5 sek (3 sekunde za prvim), osmerek s krmarjem (jola) pa je s časom 5 min 30 in 4/5 sek za dobri dve sekundi zaostal za prvouvrščeno posadko z Reke, ki je na cilj priveslala v 5 min 28 in 1/5 sek (Il Piccolo della sera, 4. september 1922). Veslači Libertasa so v letih od 1919 do 1922 opravili 42 posameznih nastopov, od katerih so osvojili 19 prvih mest (70 anni di vita, 1958).

Libertasovi veslači so bili na regionalnih in mednarodnih regatah vedno manj prisotni. Vedno bolj intenzivna pa je bila aktivnost kluba pri organizaciji športnih dogodkov. Leta 1923 je klub priredil društveno tekmovanje v različnih veslaških in plavalnih disciplinah ter jadrarno regato v Koprskem zalivu in sodeloval pri organizaciji vzdržljivostne veslaške regate Koper–Portorož (70 anni di vita, 1958).

»Iz Kopra smo dobili: Danes popoldne, ob 16. uri, na morju med Kopro in kopališčem »Venezia«, se je zgodilo društveno prvenstvo vodnih športov C. C. Libertasa za leto 1923« (IL Piccolo, 28. avgust 1923). S temi besedami je časnik začel poročilo o tem lokalnem športnem dogodku, ki je zajemal tekmovanja v veslanju in plavanju v skupno sedmih različnih disciplinah. Tekmovanje v plavanju so razdelili v štiri kategorije. Na 100 m je bil med člani kluba najuspešnejši Riosa A. s časom 2 minuti in 15 sekund, med nečlani pa Glessich G., ki je razdaljo preplaval v 2 minutah in 5 sekundah. Na dolžini 50 m v prsnem plavanju je prvi prispel Moz R. v 1 minuti in 22 sekundah, v hrbtnem plavanju pa se je na isti dolžini najbolj izkazal Calogiorgio R. (1 min 27 sek). Rezultati društvene regate pa so bili:

Sandolini, 700 m:

1. Parovel Umberto: 4' 55 sek
2. Zanello Renato: 5' 4 sek
3. Sain Germano: 5' 13 sek
4. Minutti Luciano: 5' 38 sek

Četvrec s krmarjem (jola), novinci:

1. Padovan Antonio, Mlas Niccolo', Orel Ercole, Mamolo Paolo, krmar Bubanich: 3' (čoln »Roma«)
2. Predonzani Ottorino, Poli Giovanni, Divora Riccardo, Relli Maggio, krmar de Petris Marcello: 3' 12 sek (čoln »Istria«)

Dvojec s krmarjem (jola):

1. Poli Giovanni, Predonzani Ottorino, krmar de Petris Marcello: 3' 27 sek (čoln »Quarto«)
2. Mlas Niccolo', Orel Ercole, krmar Parovel Vittorio: 3' 28 sek (čoln »Isonzo«)

20. septembra so v Kopru praznovali obletnico rojstva že omenjenega italijanskega narodnega heroja Nazarija Saura. Mesto je bilo ob tej priložnosti odeto v italijanske trobojnice. Trgovine so bile zaprte in meščani so se združili na raznih športnih in družabnih dogodkih. Libertas je v popoldanskem času organiziral (istoimensko) regato XX. september. Tudi ta športna prireditev je pozneje postala tradicionalna in je v Koprski zaliv privabljala jadrance tako znotraj kot tudi zunaj Julijsko-krajske regije. Istega dne se je na mestnem športnem igrišču odvila nogometna tekma med Koprčani in Rečani (Il Piccolo, 21. september 1923).

Le tri dni pozneje, 23. septembra 1923, je Libertas v sodelovanju s tržaško Regatno zvezo (Societa delle regate) priredil vzdržljivostno veslaško regato Koper-Portorož na razdalji 16,100 km. Regata je zajemala kategorije enojec, »dvojec s«, »četverec s« in osmerek s krmarjem (vse kategorije so bile tipa jola) (Il Piccolo, 26. avgust 1923). V časniku Il piccolo della sera (24. september, 1923) so dogodek označili kot novost v Istri, saj naj bi se prva in tudi zadnja vzdržljivostna regata na tem območju odvila leta 1892. Regate se je udeležilo skupno 51 veslačev iz osmih klubov Julijske krajine. Štart je bil skupen za posamezne kategorije s 5- do 10-minutnimi odmori med posameznimi kategorijami. Koprčani so bili poleg drugih nalog zadolženi za tehnično izvedbo štartne linije ob glavnem mestnem pomolu (Molo delle Galere) in za nastanitev tekmovalcev v koprskih hotelih ob njihovi morebitni želji, da bi noč prespali na mestu dogodka. Il Piccolo (18. september 1923) je nekaj dni pred regato napovedal nastop Libertasovih veslačev v osmercu s krmarjem in enojcu. Skifist Paolo Almerigogna bi se tako v svoji kategoriji moral boriti s še tremi tržaškimi enojci, osmerek pa bi svoje moči moral pomeriti s tržaško posadko Ginnastice. Rezultati (Il Piccolo della sera, 24. september 1923):

Enojci (jola):

1. Rowing club Triestino (Trst): 1.36' 13 sek
2. Societa Ginnastica Triestina (Trst): 1.45' 58 sek
3. C. C. Nettuno Trieste (Trst): 1.46' 13 sek
4. C. C. Libertas (Paolo Almerigogna): 1.49' 17 in 2/5 sek
5. Societa Ginnastica Triestina (Trst): 1.52' 55 sek

Osmerek s krmarjem (jola):

1. Societa Ginnastica Triestina: 1.12' 1 in 2/5 sek
2. C. C. Libertas (Grio, Parovel, Montanari, Babuder, Giollo, Depangher, Parovel, Cherincich in krmar Depangher): 1.27' 22 sek

Štiri leta pozneje, konec julija leta 1927, se je zgodila portoroška regata. Prireditev je veliko obetala že zaradi velikega števila prijavljenih veslačev. Svoj nastop so potrdili vsi veslaški klubi Julijske krajine s skupno 45 posadkami in 200 veslači (Il Piccolo, 31. julij 1927). Med njimi je bil tudi koprski Libertas, ki je navdušil z vrnitvijo na regatna polja: »V nedeljo popoldan, ob priložnosti veslaške regate v Portorožu, bo organiziran izlet s parnikom, ki bo štartal iz Kopra ... Številni meščani Kopra in Izole bodo gotovo želeli

prisostvovati nastopu koprskih in izolskih veslačev. Posebno zanimanje bo na regati vzbudila vrnitev koprskih posadk, ki so, kot se govori, prepričani v njihovo zmago« (Il Piccolo, 28. julij 1927). Regata pa se je iztekla precej ponesrečeno. Libertas je bil s svojimi predstavniki prijavljen v štirih kategorijah (Il Piccolo, 2. avgust 1927). Od teh se četverec s krmarjem (jola), kategorije novinci, na dan regate ni prikazal, četverec s krmarjem (jola), seniorji, se je med tekmo potopil, posadka osmerca (outrigger) pa je »zašla« izven regatnega polja zaradi slabe vidljivosti ob mraku. Edina za Libertas razveseljiva novica je bila zmaga v osmercu s krmarjem(jola), katere posadko so sestavljali: Bruno Parovel, Lauro Cherincich, Luciano Parovel, Mario Riosa, Vittorio Babuder, Giovanni Poli, Duci Divora, Italo Marzaro in krmar Bruno Tremul. Ob izteku regate se je tekmovalna komisija odločila, da bo priznala le uvrstitve v kategorijah jole, medtem ko je vse nastope outriggerjev razveljavila zaradi nepravilnosti (slabi pogoji na vodi, trčenje čolnov, slaba vidljivost ...). Nekaj pritožb je letelo tudi na predsednika tekmovalne komisije, Giorgia Amodea, ki je odobril izvedbo regate na tako slabo pripravljeni progi in dal štart kategoriji osmercev (outriggerji) ob 20.15 zvečer, ko se je že počeno mračilo (Il Piccolo, 2. avgust 1927).

Leta 1928 so koprski veslači na tradicionalni mednarodni regati v Barkovljah v precej vzvalovanem morju in močnem nasprotnem vetru dosegli naslednje rezultate (Il Piccolo della sera, 3. september 1928):

Dvojec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Libertas: 7' 30 sek (Vittorio Babuder, Carlo Busan in krmar Arturo Steffe')
2. Sile (Treviso): 7' 31 sek
3. Arupinum (Rovinj): 7' 37 sek
4. C. R. Limite Arno: 7' 41 in 4/5 sek
5. Eneo (Reka): 7' 44 sek
6. Liburnia (Reka): 7' 49 sek

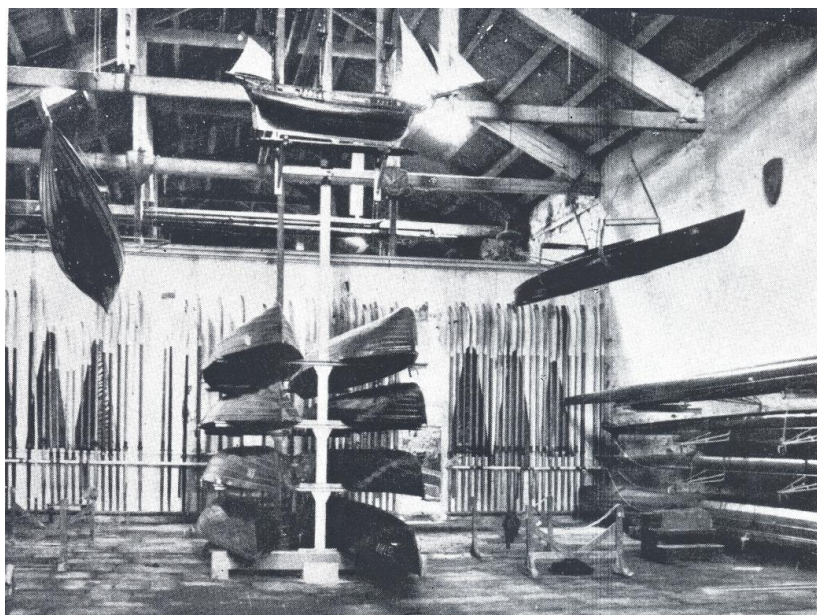
Osmerec s krmarjem (jola), seniorji:

1. Societa' ginnastica Triestina (Trst): 7' 44 sek
2. Libertas: 7' 45 in 1/5 sek (De Carli, Divora, Viteri, Busan, Babuder, Tremul, Parovel, Depangher N. in krmar Depangher M.)
3. Adria (Trst): 7' 54 sek
4. Ausonia (Gradež): 7' 58 sek

Leta 1929 so si Libertasovci nov klubski prostor »našli« v bivšem skladišču soli. Zgradba, zgrajena okoli leta 1835, je bila precej prostorna, zato je klub zavzel le polovico skladišča. Tudi dvorišče pred novim hangarjem je bilo dovolj veliko, da je dovoljevalo manevriranje s čolni, drsna vhodna vrata pa dovolj široka za neoviran prenos čolnov iz zgradbe. Nad vhodom je bil, s preprostimi oblastimi črkami, dobro viden napis C. C. Libertas, delo slikarja Dina Predonzanija, takrat še študenta Akademije Belle arti v Benetkah (Cherini, Parovel, 2001).

Nov klubski prostor; zgradba stoji še danes in je poimenovana po društvu Libertas

Notranjost hangarja

OLIMPIJSKE IGRE LOS ANGELES

Rivalstvo Libertas–Pullino

Medtem pa se je v koprskem veslaškem klubu klila nova generacija mladih in nadobudnih veslačev. Med njimi so izstopali predvsem Italo Marzari, Riccardo Divora,

Bruno Vattovani, Bruno Parovel, Nino Plazzer in Luigi Periz, ki so pod strokovnim vodstvom trenerjev Laura Cherinija in Romualda Parovela hitro začeli nizati dobre rezultate (70 anni di vita, 1958).

5. julija 1930 so Libertasovi veslači po enoletni odsotnosti od tekmovanj ponovno nastopili na regati, tokrat na regionalnem prvenstvu v Barkovljah in časnik *Il popolo di Trieste* je zapisal: »Veslaški klub Libertas ob svoji vrnitvi na regatna polja ni želel ostati neopažen: zagotovili so si zmago v dvojcu s krmarjem (jola), ki jim že po tradiciji pripada in uvedli v tekmovanja posadko mladih novincev, ki so se odlično izkazali in končali na drugem mestu za močnimi tržaškimi veslači iz kluba Bergamas« (70 anni di vita, 1958).

Rezultati (*Il piccolo di sera*, 7. julij 1930):

Dvojec s krmarjem (jola), juniorji:

1. Libertas: 6' 56 sek (Marzari, Divora, krmar Paolin)
2. Bergamas (Trst): 7' 38 sek

Četverec s krmarjem (jola), novinci:

1. Bergamas (Trst): 5' 59 sek
2. Libertas: 6' 5 in 4/5 sek (Periz, Vatovaz, Plazzer, Parovel B. in krmar Parovel L.)
3. Rowing club Triestino: 6' 11 in 2/5 sek
4. Timavo (Trbiž): 6' 16 in 2/5 sek
5. Societa ginnastica Triestina (Trst): 6' 21 sek

Koprška posadka četverec »s«, ki so jo sestavljali Italo Marzari, Riccardo Divora, Nino Plazzer in Bruno Parovel, je z uspešnimi nastopi nadaljevala na vzdržljivostni regati Trst–Tržič 19. maja 1931. V konkurenci šestih tržaških in trbiških čolnov je na cilj prispela prva s časom 1 h 41 min (*Il Piccolo*, 20. maj 1931).

Nekoliko pozneje Koprčani osvojijo zmagi v četvercu s krmarjem v kategoriji seniorji in juniorji na regionalni regati v Barkovljah (70 anni di vita, 1958). Julija istega leta pa se iz državnega prvenstva iz Coma vrnejo s prvim mestom v kategoriji četverec »s«, juniorji (Marzari, Plazzer, Divora, Parovel) in drugim mesto v kategoriji četverec »s«, seniorji, kjer naj bi jih za las prehitela močna posadka rimskega veslaškega kluba Aniene (*Il Piccolo*, 28. julij 1931), ki je nekaj dni zatem osvojila naslov evropskega prvaka in ki je bila tedaj poleg izolskega četverca glavna kandidatka za OI v Los Angelesu za naslednje leto (70 anni di vita, 1958).

Konec leta 1931 je bil koprski četverec »s«, ki se je potihoma že pripravljaj na kvalifikacijske regate za OI v Los Angelesu naslednje leto, deležen sprememb v posadki. Marzarija je nadomestil Bruno Vattovaz, ki se je leto prej dobro izkazal med novinci (70 anni di vita, 1958). Sprva razporeditev veslačev v četvercu, z Divoro na položaju prvega veslača, ni dala pričakovanih rezultatov. Posadka je kljub temu vztrajno nadaljevala z

intenzivnimi treningi tudi v zimskem času pod vodstvom trenerja Laura Cherinija, ki je v tistem mrzlem obdobju poskrbel za neprijetno kopanje nadobudnih veslačev pri zunanji temperaturi -2 stopinji Celzija. V svojem zborniku Cherini (2001) zanimiv dogodek opisuje takole: »Libertasova posadka četverca s krmarjem je tisto leto v boju z državnimi tekmeci, predvsem tistimi iz izolskega Pullina, z vso vnemo vadila v dotrajanem in ničvrednem čolnu. Nujno je bil potreben nov čoln, vendar pa denarja zanj v klubu ni bilo, Italijanska veslaška zveza pa tudi ni imela posluha za takratne težave kluba. In kako torej rešiti problem? Plitvo morsko dno ob semedelski cesti, kjer so veslači tudi sicer pogosto trenirali, je bilo označeno z opozorilno tablo, ki je bila nad morsko gladino pritrjena na železnem drogu. Z leti se je znak izgubil, železni drog pa je ostal tako, da je njen vrh ravno dosegel morsko gladino. Veslači in predvsem krmarji so to, za čoln nevarno območje dobro poznali in se ga do tedaj tudi uspešno ognili. Tokrat pa je trener, ki je bil na položaju krmarja, v železnem drogu videl priložnost za nov čoln. Da ne bi pri tem vzbudil suma, je počakal na zimo in namerno usmeril čoln na nevaren objekt. Rezultat? Uničen čoln, zimsko kopanje v ledenem morju, kakšen prehlad in nov četverec v klubu.«

Kot je bilo prej omenjeno, so fantje marljivo vadili, vendar treningi niso obrodili sadov. Na prvi kvalifikacijski regati za OI v Benetkah decembra 1931 je »naše« premagal četverec beneškega veslaškega kluba Querini. Drugi neuspeh so Koprčani doživeli v Trstu, kjer so morali priznati premoč Izolčanov (*Il piccolo della sera*, 13. avgust 1932).

3. junija 1932, le dva meseca pred OI v Los Angelesu, je tržaški *Il Piccolo* napovedal dvoboj med četvercem Pullina in Aniene iz Rima. Veslači Pullina so se tekmovanja v Castel Gandolfu udeležili na povabilo Italijanske veslaške zveze. Na regati, ki je sicer bila namenjena tekmovalcem iz srednjega in južnega dela Italije, je želela videti dvoboj med Izolčani in močnimi veslači iz Rima, evropskimi prvaki iz leta 1931. Posadki sta tedaj veljali za najboljši v kraljevini v tej kategoriji, njuno srečanje pa bi moralo odločiti o tem, katera od njiju bo zastopala italijanske barve na bližajočih se olimpijskih igrah. Na Koprčane pri tem seveda nihče ni računal.

Kot izhod v sili na slabo pripravljenost koprskega četverca so ti spremenili vrstni red prvih dveh veslačev. Divori so tako zaupali vlogo drugega veslača, Vattovaz pa je prevzel funkcijo prvega veslača. Domisel se je hitro izkazala za genialno. Posadki je omogočila izjemne rezultate. V približno dveh tednih so na dolžini 2.000 m pridobili neverjetnih 80 sek. V koprskem veslaškem klubu se je naenkrat zvedrilo in med veslači je ponovno vzcvetelo upanje po novih uspehih. V notranjosti kluba so se prikazali napisi, ki so izzivali izolski Pullino in Koprčanom predstavljali dodatno motivacijo za trše delo. V izolskem klubu so jim hitro odgovorili s svojimi napisi. Začelo se je vneto rivalstvo med dvema kluboma, ki je med veslači zbudilo močan športni antagonizem in v katerega so se hitro vživel tudi ostali meščani teh dveh sosednjih istrskih mest (*70 anni di vita*, 1958). »Jaz sem ob spopadu dveh navijaških skupin končal v morju s kolesom vred,« je zavzetost koprskih in izolskih prebivalcev za njihove veslače opisal avtor članka o Libertasu, v decembrski izdaji *Svegliate* (2001). Franco Degrassi pa se v svojem zborniku veslaškega kluba Pullino (2000) spominja anekdote, katero mu je povedal tedanji koprski veslač Bruno Parovel. V začetku tridesetih let se je večkrat zgodilo, da sta se posadki Libertasa in Pullina srečali na območju med Izolo in Koprrom v neposredni bližini obale,

kjer so izvajali treninge na vodi. Njihovo snidenje je tako bilo neizogibno. In ko sta si bila čolna dovolj blizu, je iz Libertasovega nekdo posmehljivo zakričal: »Umaknite se, ko ste se vi rodili, smo bili mi že veliki!« S tem je seveda namignil na večletno veslaško tradicijo, ki so jo imeli v Kopru, za razliko od precej mlajšega izolskega kluba. Nakar se je slišal umirjen, vendar odločen odgovor iz drugega čolna: »Res je, ampak učenci so že prekosili učitelja«. In tako sta obe posadki nadaljevali vsaka v svojo smer.

Konec junija 1932 so se koprski veslači udeležili državnega prvenstva v Stresi in se izkazali za glavno presenečenje regate. V finalu četvercev so se pomerili s favoriti iz Izole in jih premagali. Časnik *Il piccolo della sera* (24. junij 1932) opisuje napet dvoboj izolskega in koprskega četverca kot izmenjavanje vodstva enkrat enega, drugič drugega čolna vse do razdalje 30 metrov pred ciljem, kjer je posadka Pullina, ki je bila takrat še v ospredju, omagala od utrujenosti in se pustila prehiteti ne le od Libertasovega čolna, ampak tudi od milanske Gorle in torinske Esperie. Časnik *Corriere della Sera* (27. junij 1932, v *70 anni di vita*, 1958) pa preobrat v Stresi opisuje takole: »V finalu se je izpolnila športna drama izolskega Pullina. Medtem ko je posadka Libertasa sijajno švignila skozi cilj, so se Izolčani tik pred ciljem zgrudili od utrujenosti ... Pričakoval se je dober odpor in zanimiv boj, vendar se ni pričakoval poraz favoritov ... A se je danes veliko presenečenje uresničilo.« »Posadka, ki se je dve leti potihoma, vendar vztrajno pripravljala skozi številna razočaranja, je dobila svojo zasluženo zmago« (*Il piccolo della sera*, 27. junij 1932). Koprčani so v Stresi osvojili tudi naslov v kategoriji juniorji in si tako prislužili nagrado za najvišje število doseženih zmag (*Il piccolo della sera*, 27. junij 1932).

Četverec s krmarjem, seniores in juniores:

1. Libertas: 7' 36 in 4/5 sek
2. Canottieri Gorla di Milano (Milan): 7' 58 sek
3. Esperia (Torino): 8' 2 in 1/5 sek
4. Societa nautica Pullino (Izola): 8' 26 in 1/5 sek

Z zmago Libertasa nad Pullinom se je dokončno razvilo njuno rivalstvo. In če do tedaj Izolčani še niso tako resno jemali svojih nevarnih sosedov, jih je ta dogodek popolnoma stregnil. Novice njunih dvobojev pa so polnile strani časopisov, ki so izstopale po dramatičnih trenutkih in nepričakovanih popuščanjih zdaj enih, zdaj drugih (*70 anni di vita*, 1958).

Presenetljivi uspeh Koprčanov je v Izoli sprožil burne reakcije. Izolska posadka namreč do tistega dne ni poznala poraza. Odlično se je izkazala na vseh regatah do tedaj, ki so štejele za kvalifikacije za OI (Viareggio, Barcola, Castel Gandolfo). Nekaj dni pred porazom v Stresi naj bi celo dosegla rekorden čas 6' 56 sek (*Il piccolo della sera*, 24. junij 1932). Sprožile so se razprave in prihajalo je celo do odstopov. Zmaga je namreč imela veliko težo, saj je Libertasu odprla vrata na OI v Los Angelesu (*70 anni di vita*, 1958). V Pullinu se s to odločitvijo niso strinjali. Vodstvo izolskega kluba se je 27. junija sestalo in se odločilo za njen odstop v znak protesta zoper Italijansko veslaško zvezo (v nadaljevanju ITV). Kot je pisalo v časniku *Il Piccolo* (29. junij 1932), je vodstvo svojo

odločitev utemeljilo z dejstvom, da »nesrečna usoda«, ki se jim je pripetila v Stresi, ne more vplivati na vse pred tem dosežene zmage, tudi nad koprskim Libertasom, nad katerim so že večkrat pokazali njihovo »nesporno« superiornost. Poleg tega omenjajo, da so se zaradi striktnosti držanja zahtev ITV, za ceno visokih finančnih stroškov, morali udeležiti vseh predolimpijskih preizkušenj in se s tem podrediti izčrpajočemu delu in pogostim potovanjem. Prisiljeni so bili nastopiti tako v Castel Gandolfu kot tudi v Stresi, s čolni, ki niso bili njihovi in zaradi višje sile zanemarjati smotrne priprave na OI, katerim so lahko drugi sledili. Sklep, ki ga je 8. maja 1932 izdal direktor IVZ, je bil namreč jasen: »Vsaka odsotnost na predolimpijskih kvalifikacijah bo upoštevana kot prostovoljno odrekanje nastopu na OI brez nadaljnje možne presoje, ne glede na izid na prvenstvih.« Svoje je prispeval tudi izolski župan Paolo Quarantotto, ki naj bi dobro poznal visoko vrednost posadke Pullina in je nestrinjanje z odločitvijo ITV izrazil v telegramu, poslanemu na njihov naslov (Il Piccolo, 29. junij 1932).

Medtem pa je zmagoviti četverec v Kopru in med celotnim italijanskim narodom vzbudil neskončno navdušenje. Stara veslaška tradicija Libertasa je naenkrat ponovno oživela. Prejeli so številne telegrame s pohvalami s strani društev, zvez in posameznikov. In Izola, na čelu z županom Quarantottojem, naj bi bila prva, ki je čestitala uspešnim Koprčanom (Il Piccolo, 29. junij 1932). Da je bila izolska jeza Pullina usmerjena izključno na ITV, dokazuje tudi poznejši članek v časniku Il Piccolo (11. avgust 1932): »Novica o zmagi Libertasa je bila sprejeta z velikim veseljem. Športniki iz Izole pošiljajo pogumnim Koprčanom voščilo, da bi tudi oni dosegli podvige, ki jih je do tedaj dosegel Pullino in da bi lahko dvignili na najvišji olimpijski drog zastavo fašistične Italije.«

Zmagovalni četverec, ki si je tako prislužil nastop na OI, so sestavljali: Bruno Parovel, Nino Plazzer, Riccardo Divora, Bruno Vattovani in krmar Nino Scher. Po poročanju Il Piccola (29. junij 1932) so bili vsi štirje veslači fašisti: dva sta bila pripadnika vojaškega napadalnega bataljona, dva pa Mlada fašista¹. Najmlajši član posadke, krmar Scher, pa je bil avantgardist.²

---

¹ Giovane fascista: s pojmom so pod italijanskim fašizmom označevali fante in dekleta, stare od 17 do 19 let (Wikipedija, 2009)

² avanguardista: član mladinskih polvojaških fašističnih organizacij (Wikipedija, 2009)

Libertasovi olimpijci leta 1932: Bruno Parovel, Nino Plazzer, Nino Scher, Riccardo Divora, Bruno Vattovani

Kmalu po Stresi se je Libertasov četverec odpravil proti ZDA, kjer jih je čakala težka preizkušnja. Še prej pa so se ustavili v Rimu, kjer jih je sprejel sam Benito Mussolini (*Il Piccolo*, 3. julij 1932).

V Los Angelesu pri žrebu kvalifikacijskih skupin niso imeli sreče. V najtežji skupini, kjer so poleg njih nastopali še Novozelandci, Brazilci in Nemci, so bili najbolj nevarni predvsem slednji. Posadka iz Berliner ruder kluba naj bi bila odlično pripravljena in Nemcem so pred kvalifikacijami pripisovali največ možnosti za zmago. Vendar pa so Koprčani presenetili in po trdem boju ter izmenjavanju vodilnega položaja z nemškim čolnom zmagali s prednostjo treh sekund pred njimi. Po trditvah tržaškega *Il Piccolo* (10. avgust 1932) doseženi časi niso bili najboljši, na kar naj bi vplival tudi močan veter, ki je oteževal pogoje. Zmaga v kvalifikacijah je Libertasu omogočila nastop v finalu. Tam bi se morali srečati z zmagovalno posadko iz druge kvalifikacijske skupine – četvercem iz Poljske in s še dvema, ki bi v finale prišla skozi repasaž. To pa je pomenilo, da se Libertas najverjetneje še ni dokončno rešil najnevarnejših Nemcev (*Il Piccolo*, 10. avgust 1932).

In res. Koprski četverec se je v finalu ponovno pomeril z nemškim. In tudi tokrat je bil njun boj za prvo mesto zelo intenziven. Časnik *La gazzetta dello sport* (avgust 1932, v 70 anni di vita, 1958) je zadnjih 100 metrov finala opisal takole: »Z dolgimi in globokimi zaveslaji je nemški čoln pridobival na hitrosti. Manj kot 100 m pred ciljem sta bila čolna bok ob boku, italijanski veslači so si z večjim trudom še uspeli pridobiti rahlo prednost, vendar so zadnji zaveslaji odločali v prid Nemcem, ki so nas prav na cilju prehiteli za slabo dolžino konice čolna« in naprej nadaljuje »Naši fantje so začudeno pogledali naokoli, mislili so, da so se uspešno zoperstavili napadu Nemcev in novica o njihovem, sicer častnem porazu, jih je strla ...«. Nemška posadka je bila od koprške hitrejša za 1/5 sekunde (70 anni di vita, 1958). Časnik *Il piccolo della sera* (13. avgust 1932) častni poraz Koprčanov opisuje takole: »Dve desetinki sekunde, trenutek, junaki iz Libertasa so

končali na drugem mestu, za Nemci, na včerajšnji regati v L. A. Nemčija je progo preveslala v času 7' 19 sek, Libertas v 7' 19 in 1/5 sek. Gledalci so jih aklamirali kot zmagovalcem enake – in tako je tudi prav.« Libertasovci so se le stežka sprijaznili z izgubljenim zmago. Po njihovem mnenju je bil vzrok, ki je vplival na rezultat v finalu, sprememba v taktiki veslanja, katero jim je zastavil selektor reprezentance, brez nikakršnega tehtnega razloga (Il Piccolo, 15. september 1932).

Nemški in koprski čoln v finalu OI meter pred ciljem

Ob vrnitvi v Italijo in Koper so domače veslače sprejeli njihovim dosežkom primerno (70 anni di vita, 1958). S strani CONI-ja jim je bila podeljena, tako kot vsem italijanskim olimpijskim reprezentantom, jeklena medalja z Ducejevo podobo (Il Piccolo, 15. september 1932).

Zgodba z nemškim četvercem pa se s tem še ni končala. Zaradi neznatne razlike v času zmaga Nemcev ni bila prepričljiva. Tako je bila koprška posadka z zadnjih OI povabljena na regato v Berlin, kjer naj bi se ponovno pomerila z nemško posadko. Italijanska veslaška zveza je povabilo sprejela potem, ko je C. A. Baglioni, po ogledu koprskega četverca v Barkovljah, potrdil njihovo dobro fizično in tehnično pripravljenost (70 anni di vita, 1958). Vendar pa Koprčani tudi tokrat niso imeli sreče. Zgodba iz Los Angelesa se je ponovila. Libertasovci so v kvalifikacijah premagali močno posadko iz veslaškega kluba Berliner Ruder, a so se v finalu ponovno srečali z njimi in tudi tokrat, v epskem dvoboju, morali priznati premoč močnih nasprotnikov. Nemci, ki so si že na začetku pridobili rahlo prednost, so to uspeli obdržati do cilja, kljub zelo nevarnemu napadu koprskega čolna, ki je nekaj sto metrov pred ciljem dohitel nemško posadko (Il piccolo della sera, 19. junij 1933).

1. Ruder Club Berlin: 7' 19 sek
2. C. C. Libertas: 7' 20 sek
3. Ruder Club Wannsee: 7' 27 sek

4. Ruder Club Amicitia: 7' 29 in 6/10 sek

Kljub drugemu mestu so bili Koprčani deležni številnih pohval tako z italijanske kot tudi nemške strani. Časnik *Il piccolo della sera* (19. junij 1933) pa je pri tem dodal: »Velja pa pri tem opozoriti, da medtem, ko je bila italijanska posadka v isti sestavi, kot na OI, je bila nemška deležna korenitih sprememb. Kot novi so namreč prišli Schober, Boetzelen in Buhtz. Nova nemška posadka je s tem vsekakor pridobila na moči, predvsem po zaslugi Boetzelena in Buhtza, ki sta na OI v ZDA osvojila drugo mesto v kategoriji »double skull«, kljub temu, da je Boetzelen še vedno trpel za neko okužbo. Buhtz velja za enega najbolj izvrstnih nemških veslačev in je zmagal na Diamond Sculls v Henleyju.«

»Kot že rečeno, je bila superiornost ene posadke nad drugo koprškega in izolskega četverca nejasna. Vsak njun dvoboj je med gledalci vzbudil močan vtis in naredil veslaški dogodek precej bolj zanimiv« (70 anni di vita, 1958). 25. septembra 1932 sta se omenjeni posadki ponovno srečali na tradicionalni mednarodni regati v Barkovljah. Najbolj pričakovana tekma dneva pa je med gledalci pustila veliko razočaranje. V kategoriji četverec s krmarjem, seniorji, je poleg olimpijcev iz Amsterdama in Los Angelesa nastopila še ena posadka iz izolskega Pullina. Takoj po prvem štartu se je koprski posadki zlomilo veslo in štart se je ponovil. Po drugem štartu izolski posadki povedeta in na razdalji 1.000 metrov še nekoliko povečata vodstvo nad Koprčani, nakar ti na razdalji 1.200 metrov opustijo tekmo. Vzrok? V *Piccolu della sera* (26. september 1932) dogodek razlagajo takole: »Povedali so nam, da je posadka Libertasa odstopila, ker tretji veslač ni bil zadovoljen z novim veslom, ker naj bi bil preveč trd in prisilno nadomeščen s starim, ki je bil precej bolj elastičen. Ob tem so mladi Koprčani dodali, da kljub temu v nobenem primeru ekipa ne bi mogla doseči prave forme. Po vrnitvi iz Los Angelesa naj bi namreč začeli s treningi šele 7. septembra in opravili le okoli 15 izhodov na morje in le enkrat preizkusili regatno progo.«

Naslednje leto se je posadka istega četverca regionalne regate v Barkovljah udeležila boljše pripravljena. Dvoboj Libertas – Pullino, ponovno najbolj pričakovan dogodek dneva, se je tokrat končal v prid Koprčanov. Gledalci so bili priča napetemu boju. Čolna sta si bila precej enakovredna skozi skoraj celotno dolžino 2.000 metrov dolge proge, nakar je 100 metrov pred ciljem prvi izolski veslač Valerio Perentin onemogel prenehal veslati zaradi previsokega napora. Medtem pa je Libertasova posadka z istim tempom priveslala do cilja, Izolčani pa so po krajšem odmoru prispeli na cilj s precejšnjim zaostankom za zmagovalci:

1. C. C. Libertas: 6' 43 in 4/5 sek
2. Pullino: 7' 14 sek

Tokratni izid so v *Piccolu della sera* (3. julij 1933) komentirali z naslednjimi besedami: »Se je tako razrešila diskusija o superiornosti ene posadke nad drugo? Po našem mnenju ostaja odgovor na vprašanje odprt. Brez dvoma lahko trdimo, da sta posadki najvišjega kova in sta sposobni braniti italijanske barve proti najboljšim veslačem na svetu. Njuna moč je na enakem nivoju; le posebne okoliščine lahko določijo v prid eni ali drugi posadki.«

Vendar pa ni minilo dolgo, ko je izolski četverec revanširal Koprčane. 30. julija 1933, na državnem prvenstvu v Neaplju, je največ zanimanja gledalcev ponovno vzbudil dvoboj Pullino – Libertas. »Libertas iz Kopra, ki je branil italijanske barve na OI v Los Angelesu, je bil premagan na bleščeč način od izolskega Pullina« (Il piccolo della sera, 31. julij 1933). Izolčani so v finalu suvereno nastopili in kljub napadom koprške posadke uspeli obdržati vodstvo skozi celotno dolžino proge. Libertas se je tako moral sprijazniti le z naslovom prvaka v kategoriji juniorji (Il piccolo della sera, 31. julij 1933):

1. Pullino, seniores (Izola): 7' 6 in 1/5 sek
2. Libertas, juniores: 7' 9 in 3/5 sek
3. Gorla, juniores (Milano): 7' 28 sek

Še večje razočaranje je za koprski četverec sledilo 3. septembra istega leta na tradicionalni mednarodni regati v Trstu. Na presenečenje vseh prisotnih so morali nekdanji koprski olimpijci priznati premoč mlajšemu in veliko manj izkušenemu četvercu iz Trbiža. V Piccolu della sera (4. september 1933) so se pri tem spraševali: »Slabšanje forme italijanskih prvakov iz leta 1932 ali nepričakovan pojav novih zvezd v četvercu« in nadalje razmišljali »Verjetno eno in drugo. Za Libertas to vsekakor pomeni upad forme zaradi pretreniranosti, kot je bilo očitno iz njihovega nastopa: visoka frekvenca zaveslajev brez temu primerne hitrosti, predvsem pa neenotno delo posameznih členov četverca. Enak vtis je bil potrjen s strani De Petrisa, Libertasovega komisarja, ki je še pristavil, da njegova posadka potrebuje počitek in da se zaradi tega ne bo udeležila bližajoče se regate v Comu.«

Leta 1933 se je zgodila tudi 45. obletnica kluba, ki so jo v Libertasu proslavili s klubsko regato v veslanju in jadraniu in tekmovanjem v plavanju ter vaterpolu. Slavljenje pa se je nadaljevalo še pozno v noč z zabavo na lokaciji Riva dei Cantieri (70 anni di vita, 1958).

NOVA GENERACIJA

Medtem pa se je v koprskem veslaškem klubu formirala dokaj številna skupina navdušenih veslačev, kot so bili: Marsi, Busecchian, Riosa, Visintini, Flego, Favento, Pobega, Angelini, Stulle, Merlo, Vergerio, Steffe', Busan, Reichstein in drugi. Formiral se je tudi osmerek v joli, ki je veliko obetal (70 anni di vita, 1958). Posadko so sestavljali: Marsi, Busecchian, Visintin, Pobega, Favento, Riosa, Angelini, Flego in krmar Scher. Novonastali osmerek je prvo preizkušnjo dobro prestal. Ne mednarodni regati v Reki, 8. julija 1934, katere so se udeležile še posadke iz Pulja, Trsta in Reke, je osvojil prvo mesto, kjer je na razdalji 1.800 m dosegel čas 6' 11 sek in bil tako hitrejši od puljskega in tržaškega čolna. Koprčani so na tej regati osvojili še prvo mesto v četvercu »s« (jola) v kategoriji novinci in v četvercu »s« med juniorji (Il piccolo della sera, 9. julij 1934).

Po uspešnem prvem nastopu osmerca »s« je bila posadka poslana na državno prvenstvo v Castel Gandolfo (20. julija 1934), kjer se je uvrstila na 3. mesto.

Nekoliko pozneje (26. avgust 1934) pa je isti osmerek zmagal na 43. mednarodni regati v Barkovljah (Il piccolo della sera, 27. avgust 1934):

1. Libertas (Marsi, Busecchian, Visintini, Pobega, Angelini, Riosa, Favento, Flego in krmar Scher): 7' 55 in 2/5 sek (2.000 m)
2. Dopolavoro Ferroviario Milano (Milan): 8' 18 sek
3. S. C. Jonica (Catania): 8' 27 sek

Libertas pa je tukaj slavil še z dvojcem »s« (jola), kategorija seniores, in četvercem »s« (jola), kategorija novinci, ter osvojil drugo mesto v dvojcu »s« (jola), seniorji, in tretje v četvercu »s« in si tako prislužil še nagrado za najuspešnejši klub na regati:

Dvojec s krmarjem, seniorji, (1.500 m):

1. Libertas (Bruno Vattovani, Riccardo Divora in krmar Nino Scher): 7' 19 in 4/5sek
2. Sile (Treviso): 7' 45 in 1/5 sek

Četverec »s« (jola), novinci (1.500 m):

1. Libertas (Giovanni Marsi, Giuseppe Busecchian, Vittorio Visintini, Guerrino Favento in krmar Bruno Snaier): 6' 36 sek
2. Abbazia (Opatija): 6' 43 in 2/5 sek
3. S. C. Ausonia (Gradež): 6' 52 sek
4. Liburnia (Reka): 6' 52 in 1/5 sek
5. Eneo (Reka): 7' 1 sek
6. Thalatta (Messina): 7' 10 sek
7. Societa Ginnastica Trieste (Trst): 7' 18 in 2/5 sek

Nadobudni koprski osmerek se je v naslednjih dneh še bolj intenzivno posvetil treningu in se 1. septembra udeležil mednarodne regate v Bellagiu (Como) z večjimi pričakovanji. Vendar pa so jih tam čakali slabi tekmovalni pogoji, predvsem na račun grdega vremena, in so tako del proge preveslali s tremi iztirjenimi vozički. Kljub temu pa so končali na 3. mestu z le 4/5 sekunde zaostanka za zmagovalnim osmercem veslaškega kluba Intra:

1. Canottieri Intra: 8' 34 sek
2. Canottieri Ilva (Bagnoli): 8' 34 in 3/5 sek
3. Libertas: 8' 34 in 4/5 sek
4. Diadora (Zadar)

Še uspešnejši je bil na regati dvojec z Vattovanijem, Divoro in krmarjem Scherijem, ki je osvojil 1. mesto tako v kategoriji seniores kot tudi juniores:

1. Libertas: 8' 4 sek (2.000 m)
2. S. C. Bissolati (Cremona): 8' 7 in 2/5 sek
3. Palermo: 8' 10 in 2/5 sek

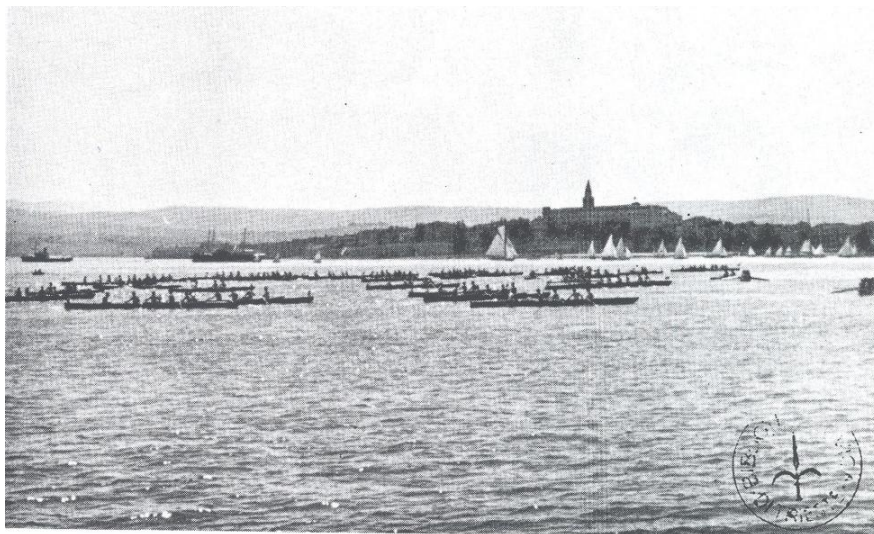
... in četverec s krmarjem (jola), juniorji:

1. S. C. Canottieri Lecco: 8' 19 in 1/5 sek
2. C. C. Libertas: 8' 19 in 4/5 sek
3. S. C. Canottieri Eridanea (Casalmaggiore): 8' 34 in 1/5 sek
4. S. C. Canottieri Ceresio
5. C. C. Diadora (Zadar)

Zelo vesel dan za Libertasovce in vse Koprčane je bil 9. junij 1935, ko so na današnjem Ukmarjevem trgu v Kopru otvorili spomenik Nazariu Sauru. Dogodek je imel toliko večjo težo, saj sta poleg ostalih uglednih oseb na slavnostni dan prišla tudi tedanji italijanski kralj Vittorio Emanuele III. in Benito Mussolini. Ob tej priložnosti se je v Kopru zbralo veliko število obiskovalcev. Samo z območja Istre naj bi jih bilo preko 9.000, kar nekaj pa naj bi jih prišlo še iz Reke, Zadra, Gorice, Benetk, Ancone, Milana ... Poleg dveh posebnih vlakov in čez 20 parnikov, naj bi v mesto prispelo tudi okoli 500 motoristov. Mesto je pri tem dobilo nadvse praznično podobo; hiše so krasile zastave in portreti italijanskega kralja in Duceja. Koprski veslači so pri tem aktivno sodelovali. Ob prihodu ladje so s svojimi čolni na kratki razdalji v Koprskem zalivu pospremili ugledne goste in jih pozdravili s slavnostnimi kriki (Il piccolo della sera, 10. junij 1935). Tega dne je društvo Libertas organiziralo zbor čolnov ob glavnem koprskem pomolu, kjer se je odvijala otvoritev spomenika, katerega se je udeležilo 21 klubov s 148 plovili, od katerih je bilo 55 čolnov na vesla, z 288 veslači. Dodeljena sta bila tudi dva spominska pokala društvom, ki sta se zboru udeležila v največjem številu (70 anni di vita, 1958).

Poklon veslačev spomeniku Nazaria Saura v Kopru

Zbor veslačev ob odkritju spomenika leta 1935

Kmalu zatem, 16. junija 1935, se je Libertas udeležil regijske regate v Barkovljah pri Trstu. Kljub razburkanem morju in stranskem vetru, ki sta oteževala pogoje, so v tržaškem Piccolu della sera (17. junij 1935) regato označili za uspešno; nanjo se je namreč prijavilo veliko število zelo mladih veslačev, kar je bilo v tem obdobju upadanja udeležbe tekmovalcev na regatah precej spodbudno¹. Zaradi slabega vremena so organizatorji uspeli izvesti le tekmovanja v kategoriji jole, kjer je Libertas osvojila dve prvi mesti v četvercu »s« in osmercu »s«:

Četverec s krmarjem (jola), 2.000 m:

1. Libertas (Marsi, Pobega, Favento, Riosa in krmar Scheri): 7' 59 in 2/5 sek
2. Dopolavoro Ferroviario Trieste (Trst): 8' 8 in 1/5 sek
3. Abbazzia (Opatija): 8' 9 in 3/5 sek
4. Arupinum (Rovinj): 8' 14 sek

Osmerec s krmarjem (jola), 2.000 m (Libertas v kategoriji osmerec nastopi kot edini čoln):

1. Libertas: 7' 2 in 2/5 sek

Preostali del regate so predstavili na naslednji teden, koprski veslači pa na njej niso bili prisotni (Il piccolo della sera, 24. junij 1935).

Kmalu zatem, 7. julija 1935, časniki Il piccolo della sera (8. junij 1935) omeni nastop koprskega osmerca »s« (jola) v kategoriji juniorji na prvenstvu Mladih fašistov v S. Margheriti Ligure pri Genovi, kjer so Libertasovci osvojili drugo mesto, za veslaškim klubom Dopolavoro Ferroviario iz Rima in pred tretjevrščenimi Bucintoro iz Benetk.

¹ Zaton tekmovalnega veslanja v tem času zaradi slabih socialnih pogojev in bližajoče se vojne omenja tudi Aldo Cherini (1958) v svojem zborniku.

8. septembra 1935 so na tradicionalni mednarodni regati v Barkovljah s četvercem »s« v kategoriji seniorji pričakovano zmagali s precejšnjo prednostjo (Il piccolo della sera, 9. september 1935):

Četverec s krmarjem, seniorji (2.000 m):

1. Libertas (Bruno Vattovaz, Bruno Parovel, Giovanni Marsi, Giovanni Pobega in krmar Nino Scheri): 7' 59 sek
2. Dopolavoro Savoia Marchetti Sesto Calende: 8' 13 in 2/5 sek
3. S. C. Lecco: 8' 16 in 2/5 sek

Osmerec s krmarjem (jola), juniorji (2.000 m):

1. R. S. Francesco Querini Venezia (Benetke): 7' 20 in 3/5 sek
2. S. C. Nettuno (Trst): 7' 22 in 3/5 sek
3. Libertas (Vattovaz, Parovel, Marsi, Pobega, Ramani, Riosa, Schipizza, Favento in krmar Scher): 7' 27 in 1/5 sek
4. S. C. Eneo Fiume (Reka): 7' 30 in 2/5 sek
5. Forza e Valore (Poreč): 7' 33 sek
6. Ginnastica Triestina (Trst): 7' 37 sek

Četverec s krmarjem (jola):

1. S. C. Francesco Querini (Benetke): 7' 55 in 3/5 sek
2. Forza e valore (Poreč): 7' 55 in 4/5 sek
3. Libertas (Marsi, Riosa, Pobega, Favento in krmar Scher): 7' 56 sek
4. S. C. Adria (Trst): 8' 3 sek
5. S. C. Ravenna: 8' 8 sek
6. S. C. Eneo (Reka): 8' 15 in 2/5 sek
7. Thalatta Messina: 8' 18 in 1/5 sek
8. Lecco: 8' 20 sek

V istem letu Libertas nastopi z dvema posadkama še na italijanskem prvenstvu v Leccu s četvercem »s« in dvojcem »s«, kjer osvojijo dve drugi mesti (70 anni di vita, 1958).

Kot že rečeno, so bili to »težki časi«. Posledično je tudi tekmovalno veslanje doživljalo vedno večji zaton. Kljub temu naj bi se v prostorih koprskega veslaškega kluba še vedno zbiralo veliko število mladih, ki so se rekreativno ukvarjali z veslanjem, jadranjem in plavanjem (70 anni di vita, 1985). Leta 1936 se je Libertas, tako kot tudi druga italijanska društva, šole, občani itd., odzval na poziv vlade k donaciji zlata, srebra in železa kraljevini Italiji, »da bi se lažje spoprijeli s posledicami ekonomskih sankcij, ki so jih tuje vlade naložile« (Ennio Ciriolo, 2007). Državi so podarili večino osvojenih pokalov, obdržali so le tiste, ki so predstavljali večjo umetniško vrednost (70 anni di vita, 1958).

Ženski četverec s konca 30. letih prejšnjega stoletja: S. Cherini, Marin, Ferrari, Peresson s trenerjem L. Cherinijem

Leta 1936 se je Libertas ponovno udeležil mednarodne regate v Trstu in dosegel naslednje rezultate (Il piccolo della sera, 31. avgust 1936):

Četverec s krmarjem (jola), novinci (1.500 m):

1. Forza e valore: 6' 12 in 3/5 sek
2. Libertas (Ernesto Stulle, Guido Merlo, Mario Stulle, Pietro Romani, krmar Bruno Salvi): 6' 15 sek
3. C. C. Arupinum (Rovinj): 6' 18 in 2/5 sek
4. Ferroviario Taranto (Taranto): 6' 23 in 4/5 sek
5. Adria (Trst): 6' 28 in 4/5 sek
6. Saturnia (Trst): 6' 31 in 2/5 sek
7. Ginnastica Triestina (Trst): 6' 37 in 2/5 sek
8. Ferroviario Trieste (Trst): 6' 39 in 4/5 sek

Dvojec s krmarjem (jola), juniorji (1.500 m):

1. Libertas (Romani Nazario, Vergerio Ranieri, krmar Salvi Bruno): 7' 4 in 2/5 sek
2. S. T. C. Adria (Trst): 7' 12 in 2/5 sek
3. Dopolavoro ferroviario (Trst): 7' 25 sek
4. Argus S. Margherita Ligure: 7' 32 in 2/5 sek

Četverec s krmarjem, novinci (2.000 m):

1. Libertas (Biagini, Steffe', Reichstein, Busan, krmar Salvi): 7' 27 in 1/5 sek
2. S. C. Nettuno Trieste: 7' 43 in 2/5 sek
3. S. T. C. Adria (Trst): 8' 1 in 1/5 sek

Leta 1936 se je društvu Libertas pripetil enkratni dogodek. Italijanska veslaška zveza je tedaj zaprosila za štiri koprške veslače z namenom, da jih pripravi za prihajajoče olimpijske igre. Zvezi so tako bili zaupani najboljši veslači v klubu: Bruno Vattovani, Bruno Parovel, Giovanni Marsi in Giovanni Pobega. Po sklenjenih pripravah pa slednje niso vrnilo koprskemu društvu, kot je bilo zmenjeno, ampak so bili priključeni veslaškemu klubu Aniene iz Rima, za katerega so 21. septembra nastopili na italijanskem prvenstvu v Milanu in zmagali v četvercu »s«. Dogodek je v Kopru seveda sprožil veliko negotovanja. Oddani veslači so bili namreč edini dobro pripravljene tekmovalci, na katerih je Libertas gradil vse upanje za prihodnost (70 anni di vita, 1958).

Naslednje leto, 29. avgusta 1937, je Libertas na barkovljansko regato poslal 3 posadke (Il piccolo della sera, 30. avgust 1937):

Četverec s krmarjem (jola), novinci (2.000 m):

1. S. C. Libertas (Moseni, Flego B., Flego M., Depangher in krmar Salvi): 6' 10 in 3/10 sek
2. S. G. Forza e valore (Poreč): 6' 10 in 5/10 sek
3. O. N. D. Canottieri Timavo Monfalcone: 6' 19 in 4/10 sek
4. D. A. La Magona d'Italia (Piombino)
5. S. C. Pullino
6. Saturnia Trieste
7. Fascio giovanile di Cervignano del Friuli
8. S. C. Saturnia (Trst)

Dvojec s krmarjem (jola), juniorji (1.500 m):

1. Dopolavoro aziendale La Magona d'Italia (Piombino): 7' 13 in 3/10 sek
2. Libertas: 7' 13 in 8/10 sek
3. Dopolavoro ferroviario Trieste (Trst): 7' 33 in 2/10 sek

Četverec s krmarjem, novinci (2.000 m):

1. Societa Ginnastica Triestina (Trst): 7' 36 sek
2. Libertas: 7' 40 in 4/10 sek
3. Dopolavoro ferroviario di Genova Centro: 7' 52 in 4/10 sek
4. Canottieri Timavo (Trbiž)

19. junija 1938 je društvo Libertas praznovalo 50. obletnico obstoja. Ob tej priložnosti se je vsakoletno regijsko veslaško prvenstvo preselilo v Koprski zaliv. Regata je vključevala vse tradicionalne kategorije in prijavljenih je bilo 31 posadk. Domači veslači pa so osvojili dve zmagi; v dvojcu (jola) in osmercu (jola) (70 anni di vita, 1958).

Istega leta, 10. julij 1938, so koprski veslači obiskali italijanski Livorno, kjer so s četvercem (jola) osvojili drugo mesto s časom 6' 32 in 6/10 sek za lokalnimi veslači

Livorna (6' 26 in 3/10 sek) in pred tekmovalci iz Portomarghere (Il piccolo della sera, 11. julij 1938).

Na mednarodni tržaški regati v Barkovljah pa so v konkurenci italijanskih, jugoslovanskih in švicarskih veslačev s četvercem »s« v kategoriji novinci osvojili prvo mesto (Il piccolo della sera, 1. avgust 1938):

1. Libertas: 8' 25 in 5/10 sek
2. Ginnastica Triestina (Trst): 8' 49 in 8/10 sek
3. Adria (Trst): 9' 11 in 4/10 sek

Naslednje leto se koprski veslači že niso več udeležili regate v Trstu (Il piccolo della sera, 4. september 1939).

Koprski veslači z osmercem, 10. julij 1941

TEŽKO POVOJNO OBDOBJE IN SELITEV V TRST

Ob vstopu Italije v 2. svetovno vojno naj bi se vsi člani Libertasa, tako mladi kot tudi starejši, pridružili italijanski vojski in nihče naj se ne bi izmikal vojaški dolžnosti. Mnogi so pri tem izgubili življenje (70 anni di vita, 1958).

Težko pričakovani konec vojne pa pripadnikom Libertasa in drugim italijanskim prebivalcem Istre ni prinesel zelenega miru. Po osvoboditvi (v Libertasovem zborniku, izdanem ob 70. obletnici ustanovitve kluba, govorijo o okupaciji) Istre in Trsta konec aprila in v začetku maja 1945 se je začel diplomatski boj, po katerem je vsa Istra (razen občin Milje in Dolina) prišla pod Jugoslavijo (Darovec, 2008). Ob določeni Morganovi liniji, 12. junija istega leta, ko je Koper prešel pod poveljstvo jugoslovanske vojaške uprave, je postalo očitno, da Libertasu pretijo hudi časi. V zborniku tega društva (70 anni di vita, 1958) o obdobju, ki je sledil koncu 2. svetovne vojne, govorijo celo kot o najbolj žalostnem v celotni zgodovini kluba, zaznamovanim z najslabšo okupacijo, ki bi jih lahko doletela. Večina Italijanov se je v letih 1945–1955 odselila v Italijo, hkrati pa je sledilo doseljevanje prebivalstva, ki si je tu našlo novi dom in predvsem boljši zaslužek (Ivanovič). Izsledil se je tudi dotedanji predsednik kluba Fonda, ki je pred tem 15. maja 1945 sklical skupino starejših članov kluba in jim prepustil vodenje društva. Ti so sprejeli težko nalogo, z željo, da bi omogočili nadaljevanje klubske dejavnosti. Pod pritiski nove oblasti so bili primorani po formalni poti izključiti nekatere člane novoustaljenega upravnega odbora. In v nadaljevanju prisiljeni spremeniti imena nekaterih klubskih čolnov, ki so že od samega začetka delovanja kluba imela precejšen nacionalni naboj. Tako je bil na primer čoln Spalato (Split) ponovno krščen v Trieste (Trst). Vodstvo je opravilo tudi natančen popis inventarja kluba, ki so ga v kopiji poslali še na CONI¹ in FIC². Očitno so že takrat sumili na možen zaseg društvene lastnine. Vodstvo je poleg tega želelo v kratkem roku sklicati izredno skupščino, kateri pa so se pozneje morali odpovedati zaradi neugodnega političnega ozračja (70 anni di vita, 1958).

Klubske prostori Libertasa in pristanišče ob njem naj bi v tem času postali najprijetnejše zbirališče v Kopru. V zborniku (70 anni di vita, 1958) so ta kraj poimenovali celo »oaza vedrine«. S prihodom velikega števila delavcev iz bližnje ladjedelnice, ribičev in mlajših študentov se je medtem povečalo število članov kluba, ki naj bi doseglo najvišje število do tedaj. V društvu so s tem želeli dokazati tudi, da Libertas ni bil prostor, namenjen izključno eliti, kot so nekateri to želeli prikazati. S prispevki novih članov je vodstvo kluba želelo izboljšati ekonomski položaj kluba in ponovno zagnati rekreativno in tekmovalno dejavnost. Tistega leta (1945) je bilo potrjeno članstvo Libertasa s strani Italijanske veslaške zveze (Federazione Italiana di canottaggio) in kljub vse večjim težavam se je nadaljevalo sodelovanje s tržaško Regatno zvezo (Comitato regionale di Trieste). Medtem je velik razmah doživljala jadralska sekcija kluba. Precejšnje je bilo število jadrnic, ki so jih člani društva prinesli v klubske prostore. Tekmovalna dejavnost jadralscev naj bi bila sprva obetavna. Udeležili so se italijanskega prvenstva v Trstu in Portofinu. Vendar se je lokalno politično ozračje ob tem zaostrovalo in Libertasovci so se

---

¹ Comitato Olimpico Nazionale Italiano (Olimpijske komite Italije)

² Federazione italiana di canottaggio (Veslaška zveza Italije)

večkrat rajši odločili zadržati jadrnice v zaprtih prostorih, kot da bi se z njimi kazali na morju. Tudi veslaška dejavnost je počasi zaživela. Že v sezoni 1945 je bila na tržaško regato poslana posadka osmerca, od katere pa niso pričakovali dobrih rezultatov zaradi pomanjkljive priprave, katero je predstavljalo le 24 izhodov posadke na morje. Rezultat je bil tokrat precej sekundarnega pomena. Glavni cilj udeležbe je namreč bil dokazati, da je društvo navkljub vsemu trdno odločeno izvrševati svojo aktivnost in to pod okriljem FIC (Italijanska veslaška zveza) (70 anni di vita, 1958).

Sezona 1946 se je marca začela precej neobetavno, z obiskom predstavnika nove oblasti, ki je zahteval skrben pregled opreme oziroma imetja. Nekaj dni zatem so vodstvo kluba povabili na »pojasnitev« okolščine. Riccardo Divora, Renato Fonda, Bruno Parovel, Giacomo Vattovani in Ercole Orel so bili priča izčrpajočemu dogovarjanju. Na koncu jim je le uspelo, vsaj začasno, rešiti društvo za ceno nekaj zaplenjenih čolnov, medtem ko je bil klub meseca junija deležen »čistke« med člani. S temi neprestanimi pritiski pa naj bi nova oblast dosegla nasproten učinek, saj naj bi se s tem med koprskimi italijanskimi veslači le večala narodna zavest (70 anni di vita, 1958).

Kljub temu je bila aktivnost veslaškega kluba leta 1946 precej intenzivna. Tistega leta so registrirali 840 izhodov na morje s klubskimi čolni. Majhno пристanišče Izolskih vrat naj bi, predvsem ob praznikih, dobilo precej živahno podobo. Klubski čolni so bili v neprestanem gibanju in so prehajali iz rok ene posadke k drugi (70 anni di vita, 1958).

Maja 1946 so se številni člani in simpatizerji Libertasa zbrali pred klubskimi vrati na otvoritvi nove veslaške sezone. Ceremonija je vsebovala tudi tradicionalni generalni izhod vseh klubskih čolnov na morje, vključno z osmercem, katerega posadka je bila sestavljena iz takrat še živečih častnih veteranov, ki so zmagovali na regatah leta 1919 in od leta 1929 do leta 1935 (70 anni di vita, 1958).

Tega leta so bili organizirani tudi rekreativno-družabni izleti s čolni, na katerih naj bi večkrat prišlo do srečanj z drugače mislečimi, ki so izražali nestrinjanje z »zastarelimi« imeni plovil, kot so bili Italia, Istria, Venezia, Roma ... imena, ki so v tistih časih postala nezaslišana in provokativna. Na enem izmed teh izletov so se ob vrnitvi 26. maja 1946, na območju punte Ronco (rt Ronek), Libertasovi veslači srečali s tistimi iz Izole oziroma bivšega Pullina, ker je klub medtem že spremenil ime. In nihče od njih ni takrat pomislil, da bi to lahko bilo njihovo zadnje srečanje v istrskih vodah. Društvo Libertas si je takrat celo prizadevalo, da bi prebudili veslaško tekmovalno dejavnost z organizacijo vzdržljivostne regate Koper–Izola. Vendar pa so se stvari pozneje drugače odvile (70 anni di vita, 1958).

Medtem se je za tekmovalno sezono pripravljala skupina veslačev: Paolato, Zucca, Parovel, Romano, Scher, Favento, Apollonio, Deponte, Tarlao in Steffe', ki so izkazali, predvsem zadnja dva, prirojen dar in dobre možnosti za uspehe na regatah. Treninge so opravljali pod budnim očesom trenerjev Riccarda Divore in Bruna Parovela, pozneje pa sta se jima pridružila še Luciano Parovel in Nicolo' Milani (70 anni di vita, 1958).

Z omenjeno ekipo se je Libertas udeležil regate v Barkovljah, na kateri so prvič po vojni osvojili zmagi v dvojcu (jola) in četvercu brez krmarja (jola) in dosegli še nekaj dobrih rezultatov (70 anni di vita, 1958).

V mesecu septembru sta bili poslani dve posadki na italijansko prvenstvo v Pallanzo, kjer sta se oba čolna uvrstila na 3. mesto. Rezultat vsekakor ni bil zaničevanja vreden. Nastop Koprčanov so pozitivno ocenili tudi strokovnjaki z Italijanske veslaške zveze, ki so jim namenili nekaj spodbudnih ocen. Poleg tega so bili Libertasovi veslači edini istrski predstavniki na državnem prvenstvu po 2. svetovni vojni in s tem edini branili čast dolgoletne in uspešne veslaške tradicije Istre. In nekateri meščani, ki so to dobro razumeli, so po svojih močeh finančno prispevali klubu in s tem omogočili domačinom, da so se regate lahko sploh udeležili. Z dokončnim zaprtjem vrat Koprške športne unije (Unione sportiva Capodistriana) so se vse simpatije starih prebivalcev Kopra usmerile na Libertas, ki je ostalo zadnje italijansko društvo v mestu (70 anni di vita, 1958).

Sezona 1946 se je končala s sodelovanjem na regati v Tržiču, kjer so Libertasovci s štirimi posadkami osvojili 3 zmage (70 anni di vita, 1958).

»Tako smo prišli do leta 1947, leta naših največjih upanj in najbolj nesrečnih dogodkov.« S tem stavkom so v Libertasovem zborniku (70 anni di vita, 1958) začeli poglavje ključnega leta 1947. Po njihovih besedah so politični dogodki v tem času dopuščali italijansko živečim prebivalcem Kopra upanje, da bo s podpisom mirovne pogodbe, ki je bila napovedana 10. februarja v Parizu, nova oblast (po njihovem okupatorji) zapustila ozemlje. Po njihovih navedbah naj bi tudi sam »okupator« bil o tem prepričan in naj bi se zato vročično lotil nadaljevanja »plenjenja« lastnine. Libertas naj pri tem ne bi bil nobena izjema.

Z mirovno pogodbo v Parizu se želje Libertasovcev niso izpolnile. Sporazum je stopil v veljavo 15. septembra 1947, ko je bilo ustanovljeno STO (Svobodno tržaško ozemlje), ki je bilo prav tako razdeljeno na cono A in B. Koper je tako pripadal coni B pod vojno upravo Jugoslovanske armade (Darovec, 2008).

13. februarja 1947 je na deževen in hladen večer v pristanišče Izolskih vrat prispela motorna jadrnica, veslaški klub pa je »obkolila« jugoslovanska vojska. Niso ostali neopaženi. Romualdo Parovel, ki je bil sicer po poklicu električar, je našel način za povzročitev kratkega stika električne razsvetljave klubskih prostorov, tako da si je vojska morala pomagati z lučmi tovornjakov. »Alarm« se je medtem razširil do tedanjega predsednika kluba Riccarda Divore, ki je v spremstvu Nicolaja Milanija odhitel do kraja dogodka. Uspelo jima je prepričati oboroženo stražo, da jih spusti do odgovornih oseb. Pred klubom jih je čakal boleč prizor. Čolne in ostalo veslaško in jadrnalno opremo so že tovorili na jadrnico, brez večje obzirnosti. Po vnetem prepričevanju »nepovabljenih gostov«, da jim pustijo vsaj kakšen čoln, jima je uspelo obdržati starega Dogalija in čoln z olimpijskih iger v Los Angelesu. Vendar se je tudi ta odobritev prošnje izkazala za prevaro, saj sta čolna odšla za ostalimi nekaj dni pozneje. Vojna uprava je Libertasu zasegla vseh 18 čolnov in 71 vesel, skupaj z ostalo opremo. Prizanesljivi niso bili niti do oblek, ki so jih našli v garderobi društva (Cherini, Parovel, 2001). Libertasovcem pa je le

uspelo obdržati arhiv in trofeje, ki so jih v večini predstavljali pokali in diplome (skupaj naj bi se jih nabralo okoli šestdeset). Zaprte v zabojih in skrite v zbiralniku vode so pozneje prešle v roke nekaterih družin, ki so jih hranile, dokler jih ni Bruno Parovel odnesel v Trst (70 anni di vita, 1958).

Člani društva so se po zaplembi opreme na vse pretege trudili, da bi dobili nazaj vsaj kakšen čoln. Obrnili so se na različne državne institucije, ki pa so odgovornost za nastalo situacijo le prekladale ena na drugo. O trenutnem stanju so sproti obveščali tudi politične in športne ustanove v Trstu in Rimu, ki pa niso mogle ničesar storiti, kakor da so pošiljale spodbudne besede v Koper (70 anni di vita, 1958).

Tekmovalna sezona se je pri tem vse bolj bližala in koprski veslači so potrebovali čolne. Na pomoč so jim priskočili kolegi iz veslaškega kluba Dopolavoro Ferroviario iz Trsta, ki so jim na voljo dali svoje prostore in čolne. Libertasovci so tako lahko le delno nadaljevali s svojo dejavnostjo glede na to, da je razdalja med Koprom in Trstom za veslače predstavljala precejšnjo oviro pri redni vadbi. Potrebni so bili tudi čolni v Kopru. Pri tem so se obrnili na izolski veslaški klub, ki se je medtem že preimenoval v Mario Moro. Po raznih pogajanjih so le uspeli dobiti v posojilo četverec (jolo). Z izolskim čolnom sta trenirali posadki četverca in dvojca. Redna vadba je prve sadove obrodila junija 1947, ko so Koprčani zmagali v dveh kategorijah. Naslednji mesec je posadka četverca, katero so sestavljali Romano, Apollonio, Steffe', Tarlao in krmar Griò, v napetem in borbenem dvoboju premagala posadko veslaškega kluba Aniene iz Rima. Nekoliko pozneje je ista ekipa, okrepljena s še štirimi Koprčani: Depontejem, Tamplenizzo, Ramanijem, Parovelom in krmarjem Lucianom Parovelom, v osmercu ponovno dokazala premoč nad posadko iz Rima (70 anni di vita, 1958).

Ti zadnji uspehi Libertasovih veslačev pa očitno niso bili po godu UCEF-u¹, ki je s svojim posredovanjem zahteval vrnitev izposojenega čolna izolskemu klubu, kot omenjajo v zborniku kluba (70 anni di vita, 1958), z namenom, da bi jim onemogočili nadaljnje športno udejstvovanje. Italijansko državno prvenstvo se je medtem vse bolj bližalo. Predsednik koprškega kluba, Riccardo Divora, je tako glede na politične okoliščine sprejel odločitev, da bo društvo vso energijo vložilo v pripravo le ene posadke, in sicer v dvojec Steffe'-Tarlao, ki je medtem prešel v olimpijsko kategorijo. In predsednikov sklep se je izkazal za pravilnega. Avgusta 1947 sta slednja s časom 8' 54 sek slavila na državnem prvenstvu v Pallanzi in si s tem zagotovila nastop na evropskem prvenstvu v Luzernu (Giornale di Trieste, 17. avgust 1947). Tam sta svojo odlično formo dokazala z osvojenim drugim mestom. Uspeh dvojca je bil pri tem toliko večji, saj sta Koprčana pred omenjeno regato imela le malo izhodov na morje, z neprimernim čolnom.

Kmalu zatem je oblast v Kopru zasegla prostore veslaškega kluba Libertas in zaprla prehod območja pristana Izolskih vrat meščanom. Boj Libertasa za obstoj, ki se je začel leta 1945, se je tako zaključil 24. septembra 1947 (70 anni di vita, 1958).

---

¹ UCEF ali ZDTV (Zveza društev za telesno vzgojo). To je bila slovensko-italijanska tržaška športna zveza, ki se je v političnem pogledu borila za priključitev Trsta Jugoslaviji.

Veslaški klub se je pozneje preselil v Trst, kjer so se zbrali stari in novi člani. Prostor za vadbo in čolne so si ponovno izposodili pri društvu Dopolavoro Ferroviario in se nekaj let pozneje preselili »na svoje« v improviziran hangar, preurejen iz razpadajoče lesene barake, iz katerega so se morali pozneje spet izseliti zaradi gradnje današnjega 7. pomola. Libertasovci so tudi po selitvi v sosednji Trst svojo tekmovalno dejavnost nadaljevali z isto vnemo in v obdobju sedmih let (1948–1955) osvojili 8 naslovov državnih in 3 naslove evropskih prvakov, dve prvi mesti na sredozemskih igrah ter 2. in 4. mesto na olimpijskih igrah (70 anni di vita, 1958). V tem obdobju pa stare generacije ni več zamenjala nova in Libertasu je bil usojen počasen zaton športne dejavnosti, potem ko je v skupno sedemdesetih letih od svoje ustanovitve osvojil 143 zmag, 70 drugih in 24 tretjih mest (Cherini, Parovel, 2001).

ZAKLJUČEK

Patriotizem v Libertasu

»Eksodus, ki je prizadel Istro, je bil poguben tudi za materialne dobrine slavnega koprskega društva, vendar zaradi vztrajnosti njegovih članov ni uspel uničiti njegove moralne dediščine. Čudovite zgodbe, ki so jih »napisali« Pecchiari, Babuder, Fonda, Cherini, Grio, Parovel, Vattovani, Divora, Piazzzi, Scher, Steffe', Ramani, Tarlao, Marion, Bertetti, Schipizza, če jih naštejemo le nekaj, vsekakor pripadajo svetu športa, vendar so tudi dediščina naše skupnosti. Kdor je doživel te dogodke na lastni koži, zlasti tiste, povezane z olimpijskimi igrami v Los Angelesu, Londonu in Helsinkih, dobro ve, koliko se zgodovina prepleta s športom. Če je nastop Libertasa leta 1932 želel potrditi tekmovalno superiornost nad še enim velikim istrskim tekmečem, potem sta tista iz leta 1948 in 1952, z Istro pod jugoslovansko okupacijo, želela potrditi pravico italijanskega Kopra do zastopanja na velikem mednarodnem scenariju.«

S temi besedami nas Emilio Felluga nagovori v predgovoru Libertasovega zbornika izdanega ob 100. obletnici delovanja kluba. Koprski veslači že od same ustanovitve društva nikoli niso skrivali močnih nacionalnih teženj. V tem času je bilo prebivalstvo istrskih obalnih mest skoraj v celoti italijansko in aspiracija k združitvi Istre in Dalmacije h kraljevini Italiji se je vse bolj večala. Športna društva v Istri pa so pri tem imela pomembno vlogo, saj naj bi predstavljala nekakšna legla iredentističnih idej. Avstro-ogrška oblast, pod katero je Istra s Trstom tudi sodila, je na ta športna društva gledala s precejšnjim nezaupanjem. Giuseppe Paolina, pobudnik ustanovitve Societa ginnastica Triestina¹, je prvo tržaško italijansko športno društvo videl kot sredstvo vzgoje in telesnega razvoja, ki mladino oblikuje v »zdravo in robustno, v njihovo korist in korist domovine, ki od nadarjenih sinov želi biti podprta in branjena« (Zanetti Lorenzetti, A., 2002). In prav iz tega društva so se razvili protagonisti najbolj bučnih terorističnih akcij, kot na primer Giuglielmo Oberdan s poskusom atentata na avstrijskega cesarja Francesca

---

¹ Societa ginnastica Triestina je na italijanskem predstavljala nekaj podobnega kot sokolsko gibanje na Slovenskem.

Giuseppeja, ali spodleteli teroristični napad članov istega društva, potem ko so avstrijske oblasti našle bombe v njihovi telovadnici. Društvo (Societa ginnastica Triestina) je po ustanovitvi leta 1863 tedanja avstro-ogrška oblast razpustila osemkrat (Zanetti Lorenzetti, A., 2002). Aldo Boiti v Almanacco dello sport pa o tedanjih italijanskih športnih društvih pravi: »V času avstrijske vladavine so imela tržaška športna društva prevladujočo politično funkcijo v pripravi duha mladine, v ustvarjanju razpoloženja, ki bi moral voditi k osvoboditvi tega ozemlja. Medtem ko se je obnavljalo telo naše mladine z zdravo telesno vadbo, se je njihov duh vzgajal v kultu domovine. V njihovo zavest se je navdihovalo vneto ljubezen do Italije in neizprosno sovraštvo do tuje tiranije.«

V Trstu, Gorici in Zadru naj bi bila nacionalistična gibanja, uperjena proti Avstro-Ogrski, močnejša kot v Istri, kjer so se nahajala manjša društva in verjetno tudi bolj pazljiva pri izražanju njihovih nacionalnih teženj (Zanetti Lorenzetti, A., 2002). Tako so pobudniki prvega veslaškega kluba v Kopru ob prvem predlaganem in tudi zavrženem imenu društva hitro predlagali drugega, za oblast veliko bolj korektnega. Z leti pa je Libertasov patriotizem le postajal glasnejši in z dejanji, kot je bil dvig italijanske zastave in igranjem italijanske himne ob zmagi koprskega četverca na evropskem prvenstvu v Ženevi leta 1912, predstavljal tudi vse večji trn v peti Avstro-Ogrski.

Vsa ta vzgoja se je izrazila v vsej svoji učinkovitosti v 1. svetovni vojni z vstopom kraljevine Italije v vojno z Avstro-Ogrsko. Tako kot v drugih športnih društvih, so tudi v Libertasu nekateri uspeli pobegniti vpoklicu v avstrijsko vojsko, večinoma s pobegom v Italijo, ostali pa so dezertirali in se pozneje priključili italijanski vojski. Znan je primer pobega štirih koprskih in enega puljskega veslača z Libertasovim čolnom leta 1915, katerim so leto pozneje sledili še trije člani društva. Akciji sta bili tudi vzrok za požig klubskih čolnov in zgradbe, marsikateremu društvu¹ v Istri oziroma tistim, ki so bili najbolj uperjeni proti Avstro-Ogrski, pa so oblasti v tem obdobju zaprle vrata (Zanetti Lorenzetti, A., 2002).

Iz teh društev so se razvile pomembne italijanske osebnosti, tako na športnem kot tudi političnem področju. Naj samo spomnim na Nazaria Saura, nacionalnega heroja in člana veslaškega društva Libertas, ki ga je avstrijsko vojaško sodišče med 1. svetovno vojno v Pulju zaradi dezerterstva obsodilo na smrt. »Iz njegove mučeniške smrti je nato v času fašizma zrasel mit o neupogljivem narodnjaku« (Darovec, D., 2009).

V drugi polovici 19. stoletja se je vedno bolj krepila tudi slovanska narodna zavest. Z vse močnejšim gibanjem istrskih Slovencev in Hrvatov, ki so s svojimi gospodarskimi, prosvetnimi in kulturnimi ustanovami iz zaledja postopno prodirali v sama mesta, se je vse bolj razvijala tudi italijanska protislovanska nastrojenost. Ta se je še povečala s porazom Italije v Abesiniji leta 1896, ki je diskreditirala vse kolonialne ambicije italijanskega naroda in usmerila njihove aspiracije na Balkan (Darovec, D., 2009). Uvod v boj s pojavljanjem in prihodom Slovanov, ki niso bili prisotni v mestu, vendar v njegovem zaledju, omenja tudi nekdanji član Libertasa Aldo Cherini (Mezzo secolo di vita a Capodistria, 1990). Italijani so na Hrvate in Slovence gledali kot na kmečko ljudstvo, ki je nesposobno oblikovati se v narod in zato obsojeno na utopitev v

---

¹ Primer društva, ki ga je Avstro-Ogrska razpustila, je puljski veslaški klub Pietas Julia.

italijanstvu. Schiavi ali ščavi (prevedeno: sužnji), kot so jih tedaj imenovali, naj bi bili predvsem odraz medsebojnih socialnih odnosov. V Istri so bili Hrvati in Slovenci pod neposredno večjim italijanskim nacionalnim pritiskom, obenem pa tudi manj narodno zavedni. Verjetno je bil v Istri tudi odklonilni in podcenjujoči italijanski odnos do Slovanov na višji ravni (Darovec, D., 2009). V Kopru in na ostalem ozemlju današnje slovenske Istre pred 1. svetovno vojno ni bilo slovenskih športnih društev, kot v sosednjem Trstu ali Gorici. Tržaško sokolsko društvo se je namreč ustanovilo že leta 1882, goriško pa le pet let pozneje. Na tem delu Julijske krajine so se slovenska športna društva pospešeno ustanavljala do 1. svetovne vojne in prihoda fašizma. Dejstvo je, da je v tem obdobju v mestih današnje slovenske obale živela le peščica Slovencev, ostalo prebivalstvo so namreč predstavljali Italijani. V nobenem od zbornikov, pa tudi v drugih virih¹ o koprskem Libertasu, ne omenjajo Slovencev kot članov njihovega društva. Glede na njihovo italijansko nacionalno usmerjenost in posledično protislovansko nastrojenost je tako tudi pričakovati, kljub temu, da bi lahko priimki nekaterih redkih posameznikov, omenjenih znotraj društva, lahko bili kazatelji njihovih slovanskih korenin². Za slednje pa bo najverjetneje držal naslednji odstavek iz knjige Fašizem: krstitelj i palikuća (Mezulić, H., 1997), ki pravi:

»Preden je Istra prešla pod Italijo, se ni spraševalo o težavi priimka, ker je v Istri veliko število Italijanov nosilo slovanske priimke. Bili so to odtujeni potomci Hrvatov in Slovencev, ki so se pod raznimi vplivi, predvsem šole in uprave, pretopili v Italijane, pogosto v zelo iskrene pristaše italijanske narodne misli. Takrat jim tudi ni prišlo na pamet, da bi svoje priimke spreminjali, saj jih še niso smatrali za »barbarske«, kot so jih dojemali v drugi četrtini 20. stoletja. Običajno so se sprijaznili s tem, da se jih je pisalo v skladu z italijanskim pravopisom.«

Po 1. svetovni vojni, od leta 1920, je vsa Istra, s Trstom in Reko vred, pripadala Italiji. Dolgoletna želja članov Libertasa in drugih istrskih in tržaških športnih društev, da bi delovali pod italijansko zastavo, se je uresničila. Vendar pa so bili časi v Istri vse prej kot lahki. Trst ni zmožal konkurirati številnim italijanskim pristaniščem, država pa ni pretirano spodbujala gospodarskega razvoja v Istri (Darovec, D., 2009). Italijani so nasproti Slovincem in Hrvatom, ki so jim do tedaj predstavljali sekundarne nasprotnike glede na nemško govorečo populacijo, začeli hitro voditi asimilacijsko politiko, obenem pa so se pritoževali, kako nemogoča je športna dejavnost njihovih rojakov v Dalmaciji, priključeni Jugoslaviji (Zanetti Lorenzetti, A., 2002).

Fašistična politika se je vse bolj vmešavala v šport in leta 1925 prepovedala vsa športna društva, ki niso bila italijanska oziroma fašistična ali so bila povezana z religijo. Tako so zaprli 25 društev Trstu, 7 v Gorici in 5 v Pulju. Obenem pa je vsestransko podpirala tista italijanska društva, ki so že od nekdaj izkazovala veliko ljubezen do Italije. Libertas je bil z motom »Vedno, kjer koli in predvsem Italijani«, ki ga je prevzel iz Saurovega testamenta, vsekakor eno izmed teh. Še bolj zaščitniški do svoje domovine so bili

---

¹ Mišljeno je na pregledane vire, ki so navedeni pod poglavjem Viri.

² Primer takšnega priimka je Cherinchich, ki se je v obdobju fašizma spremenil v Cherini, izhaja pa po vsej verjetnosti iz priimka Kerinčič. Drugi primer bi lahko bil priimek Parovel, ki je bil v Istri precej razširjen tudi med Slovani (Gravisi, G., 1929).

Izolčani z »Danes z veslom, jutri s puško«. Leta 1927 vodstvo v športnih zvezah ni bilo več izvoljeno, temveč določeno od oblasti. Razmere so se zaostrovale in konec tridesetih je bil šport pod popolnim nadzorom fašističnega režima. Dokaz za to je bil novoizdani zakon, ki se je glasil: »predpogoj za članstvo FIDAL (Italijanska atletska zveza) je pripadnost arijski rasi«. Libertas pa je leta 1938 primoran prepustiti vse športne sekcije, ki niso bile povezane z vodnimi športi, društvu Dopolavoro¹ (Zanetti Lorenzetti, A., 2002).

Po 2. svetovni vojni je sledilo za italijanska športna društva v Istri zelo težko obdobje. Koper in skoraj celotna Istra je bila pod nadzorom jugoslovanske vojaške uprave. Libertas je leta 1947, kot zadnje delujoče italijansko športno društvo v Kopru in povsem brez plovnega parka, z dvojcem Steffe'-Tarlao obeležil zmago na državnem prvenstvu v Pallanzi tako v kategoriji senior kot tudi junior, pozneje pa še 2. mesto na evropskem prvenstvu v Luzernu z isto posadko. Slednji uspeh naj bi jugoslovanska oblast razumela kot provokacijo in zaprla vrata društva ter ga spremenila v skladišče. Uspešna Koprčana, ki sta treninge morala nadaljevati v Tržaškem zalivu, sta naslednje leto za koprski Libertas in Italijo osvojila drugo mesto na olimpijskih igrah v Londonu, kjer sta med drugimi premagala tudi jugoslovansko posadko. Steffe' se po tem ni več upal vrniti v Koper, njegov oče, ki se je javno veselil sinovega uspeha, pa naj bi bil pretepen od Jugoslovanov (Henley '48 e i leoni tristi della Libertas Capodistria, Loreto C.).

Tarlao je kljub vsemu vztrajal dalje. S kolesom se je vsak dan vozil na treninge v Trst. Vsako jutro naj bi zapustil Koper ob štirih zjutraj, mejo med cono A in B pa naj bi prešel s pomočjo izkaznice UCEF-a, s katero se je izdajal za športnega kolesarja sredi svojega treninga. Vse do leta 1951, ko so odkrili njegovo potegavščino in je tako moral v dobro veslanja zapustiti domači kraj in družino ter se preseliti v Trst, kjer je z ostalimi člani Libertasa vse do leta 1955 želel uspehe na državnih in mednarodnih regatah, in to pod koprsko zastavo. Libertasovi veslači so, tudi po selitvi v Trst, na državnih in mednarodnih regatah še vedno predstavljali mesto Koper. Koprski »veslaški« ezuli se v bistvu nikoli niso sprijaznili z izgubo njihovega ljubljenege mesta.

»... Ti isti šampioni, kot kronanje njihove požrtvovalnosti, večkrat niso bili deležni niti aplavza niti nasmehov. Po doseženih podvigih, ob vrnitvi domov, niso imeli možnosti biti slavnostno sprejeti od množice someščanov, ob metanju rož in ob igranju himn, ki so tako blizu našim srcem, kot se je to dogajalo nekdanj, v času, ki se nam danes zdi pravljico daleč. Niso manjkali stari in novi člani, niso manjkali privrženci društva ob njihovem prihodu na glavni železniški postaji v Trstu, niso manjkala nazdravljanja s kozarci, a ni bilo več isto!« (70 anni di vita, 1958).

Preživeli Libertasovci so se po zatonu športne dejavnosti še desetletja zbirali skupaj na raznih razstavah in konvencijah društva, s ciljem, da bi ohranili živ spomin na te dragocene trenutke ... In morda preprečili morebitno poneverjanje zgodovine, četudi nenamerne, kot je pred nedavnim opozoril predsednik tržaškega CONI-ja (Olimpijski komite Italije) dr. Emilio Felluga. Slednjega je namreč razjezil bilten, s katerim je Veslaška zveza Slovenije kandidirala za svetovno prvenstvo na Bledu leta 2011, v

---

¹ Fašistična športna in kulturna organizacija, ki je delavcem zagotavljala športno-rekreacijske dejavnosti.

katerem med drugim piše, da: »začetek veslanja v Sloveniji sega vse do leta 1887, ko je bil v mestu Piran ustanovljen prvi veslaški klub, klub Piranese Salvore. Le leto za tem je bil ustanovljen še S. C. Libertas v bližnjem Kopru.« Prisivajanje dosežkov iz olimpijskih iger v Amsterdamu leta 1928 in Los Angelesu 1932, kjer naj bi v reprezentanci Italije veslali Slovenci, pa označuje kot »zgodovinsko, etnično in kulturno laž, ki žali vse tiste, ki so z željo da ostanejo Italijani, med letoma 1953 in 1956 v velikem številu zapustili svoj kraj« (Calegari F., 2008).

VIRI

Periodika:

L'Istria, od 7. 6. 1888 do 10. 9. 1898
L'Indipendente, od 16. 5. 1900 do 10. 9. 1912
Unione nazionale, od 1. 3. 1913 do 20. 7. 1914
Il Piccolo, od 4. 7. 1920 do 15. 9. 1932
Il Piccolo della sera, od 2. 8. 1920 do 4. 9. 1939
Giornale di Trieste, od 12. 8. 1947 do 17. 8. 1947
Sveglia, marec 1998, december 2001
La nazione, 5. 9. 1922
Primorske novice, 8. 1. 2010

Literatura:

Circolo canottieri Libertas Capodistria: 70 anni di vita, 1888–1958. (1958). Trst: Circolo canottieri Libertas.

Cherini, A., Parovel, D. (2001). *Libertas Capodistria 1888.* Trst: Fameia Capodistriana.

Zanetti Lorenzetti, A. (2002). *Olympia Giuliano-Dalmata.* Reka: Unione Italiana, Trst: Universita popolare, Rovinj: Centro di ricerche storiche.

Caroli, A. (1997). *L'Adria nella storia del canottaggio Triestino.* Trst: La Mongolfiera libri.

Cherini, A., Valenti, P. (2004). *Il mare di Trieste e dell'Istria.* Trst: Edizioni Luglio.

I cent'anni del Circolo canottieri Libertas di Capodistria. (1988). Milano: ZIPO.

Darovec, D. (2008). *Kratka zgodovina Istre.* Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales.

Cherini, A. (1996). *Capodistria: quattordici secoli di vita romana, veneta, italiana.* Trst: Fameia Capodistriana.

Degrassi, F. (2000). *Un volo sull'onda: la realizzazione di un sogno.* Muggia: Societa nautica Giacinto Pullino.

Prodan, S., Gortan, W., Grča, D., Dariš-Pupis, S. (2003). *50 let veslaškega kluba Nautilus Koper, 115 let tekmovalnega veslanja v Koprju.* Koper: Veslaški klub Nautilus Koper.

Žitko, S., Simič, S. (1999). *Koper – Capodistria: Vodnik po mestu.* Ljubljana: IKI – Inštitut za komunikacije in informatiko.

Cherini, A. (2003). *Momenti di Capodistria: Quell'estate di 1925*. Trst: Fameia Capodistriana.

Mezulić, H. (1997). *Fašizam: krstitelj i palikuća*. Pazin: Naša sloga.

Pavletič, B. (2004). *Sokoli Tržaškega Sokola*. Trst: Združenje slovenskih športnih društev.

Gravisi, G. (1929). *Elementi geografici nei cognomi Istriani*. Poreč: Coana & figli.

Veslaški klub Piran: 115 let: 1887–2002. (2002). Piran: Veslaški klub Piran.

Internetne povezave:

Cherini, A. (1990). *Mezzo secolo di vita a Capodistria: Spoglio di cronaca giornalistica: 1890–1945*. Pridobljeno dne 3. 5. 2010, s <http://www.webalice.it/cherini>.

Ivanovič, J. *Razburkana zgodovina izolskega veslanja*. Pridobljeno dne 4. 1. 2010, s <http://members.xoom.alice.it/ArgoCiano/html/index1.html>.

Loreto, C. *Henley '48 e i »leoni« tristi della »Libertas Capodistria«*. Pridobljeno dne 25. 4. 2010, s <http://raid.informare.it/docs/pdf/GiovanniSteffe.pdf>.

Nazario Sauro. (2009), Wikipedia, l'enciclopedia libera. Pridobljeno dne 22. 12. 2009, s http://it.wikipedia.org/wiki/Nazario_Sauro.

Giovane fascista. (2009), Wikipedia, l'enciclopedia libera. Pridobljeno dne 28. 12. 2009, s http://it.wikipedia.org/wiki/Giovane_Fascista.

Avanguardista. (2009), Wikipedia, l'enciclopedia libera. Pridobljeno dne 28. 12. 2009, s <http://it.wikipedia.org/wiki/Avanguardista>.

Loreto, C. *Nazario Sauro, eroe d'Italia e della canottieri Libertas*. Pridobljeno dne 22. 12. 2009, s <http://raid.informare.it/docs/pdf/NazarioSauro.pdf>.

Ciriolo, E. *1935: Sanzioni economiche e offerta di oro alla Patria*. Pridobljeno dne 5. 5. 2010, s <http://www.anxa.it/pages/archivio/25--genfeb-2007/dai-documenti-dellarchivio-storico-del-liceo-classico.php>.

Calegari, F. (2008). *La cavalcata olimpica dei campioni dello sport Giuliano-Dalmata e il determinante contributo dei canottieri alle affermazioni azzurre*. Pridobljeno dne 26. 11. 2010, s http://www.marcantoniocolonna.com/PAGINE%20CANOTTAGGIO/notizie_dal_friuli_venezia_giuli.htm.

Prva svetovna vojna. (2010), Wikipedija, prosta enciklopedija. Pridobljeno dne 2. 12. 2010, s http://sl.wikipedia.org/wiki/Prva_svetovna_vojna.

Starc, B. *Šport na Kontovelu.* Pridobljeno dne 4. 12. 2010, s <http://www.konte.it/kontovel/html/15.html>.